

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Α.
ΑΡΙΘ. 2

Ἐν Πειραιεὶ Ἰούλιος
1888

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

HERBERT SPENCER

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΑΡΧΑΙ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Τὸ μὴ ἐπιστητόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη.

§ 1. Ὑπὲρ τὸ δέον λησμονοῦμεν οὐ μόνον ὅτι ἐνεστὶν ἀγαθὸν οὐσίαν ἐν τῷ κακῷ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐν τῷ ψεύδει ἐνεστὶν οὐσία ἀληθείας. Καὶ ἐὰν δὲ ὑπάρχωσιν οἱ παραδεχόμενοι ἀφηρημένως πως, ὅτι ψευδὴς τι περιέχει πυρῆνα ἀληθείας, ὀλίγοις ἐνθυμοῦνται τοῦτο, ὅταν ἐπικρίνουσι τὰς γνώμας τῶν ἄλλων. Μετ' ἀναγκαστικῆς καὶ περιφρονητικῆς ἀποδιοπομπῆς δόξαν τραχέως προσκρούουσιν πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἐν δὲ τῇ θέρμῃ τοῦ ἀγῶνος οὐδεὶς ἐξετάζει τί ἄρα συνίσταται τοῖς πνεύμασι τὴν δόξαν ταύτην. Καὶ ὅμως ἀναγκαστικῶς ἐνεῖχέ τι τὸ ἐπιβάλλον, ἀναγκαστικῶς συνῆδέ πως πρὸς τὴν πεῖραν τῶν ἀνθρώπων συναρμοζομένη αὐτῇ ἀτελῶς μὲν ἴσως καὶ μὴ ἐκμανῶς, ἀλλ' ἐν τούτοις πραγματικῶς. Διότι καὶ αὐτὸ τὸ παραλογώτατον ἀφήγημα δυνατὸν ἂν ἀπορρῆθαι ἀπὸ γεγονότος πραγματικοῦ καὶ ἂν μὴ ποτε ἐλάμβανε χώραν τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἢ περὶ αὐτοῦ παράλογος ἰδέα οὐδέποτε ὡσαύτως θὰ ἐγενῆτο. Καὶ τοι ἡ ὑπερβολικὴ καὶ παραμεμορφωμένη εἰκὼν, ἣν διαβιβάζει ἡμῖν τὸ πρῶμα τῆς φήμης, διαφέρει τῆς πραγματικότητος, οὐδὲν ἥττον, ἅντις τῆς πραγματικότητος δὲν θὰ ὑπῆρχεν εἰκὼν ὑπερβολικὴ

καὶ παραμεμορφωμένη. Οὕτω δὲ συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων δοξασίων ἐν γένει· καὶ τοι φαίνονται ἡμῖν ἀπολύτως κακά, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἀπὸ πραγματικῶν ἐπήρασαν γεγονότων, ὅτι περιεῖχον ἀρχιγενῶς καὶ ἴσως περιέχουσιν εἰσέτι δόξιν ἀληθείας.

Καὶ πρέπει, νὰ παραδεχθῶμεθα ἀείποτε τοῦτο, ὅσῳς πρόκειται περὶ δοξασίων, αἵτινες μακρὸν ἐπεκράτησαν, ἢ μακρὰν διεδόθησαν καὶ ἰδίως περὶ τῶν ἐρρωμένων ἐκείνων δοξασίων, τῶν σχεδὸν ἢ ἐντελῶς παγκοσμίων. Ἡ ὑπόνοια δὲ, ὅτι ἐπικρατούσά τις δόξα δὲν εἶναι ἀπολύτως ψευδής, κρατύνεται ἀναλόγως τοῦ πλήθους τῶν πρεσβευόντων αὐτήν. Διότι ἐὰν παραδεχθῶμεθα, ὅτι ἡ ζωὴ δὲν εἶναι δυνατὴ, εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὅρον ἀρμονίας τινὸς μεταξὺ τῶν ἐσωτερικῶν πεποιθήσεων καὶ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ἐὰν κατ' ἀκολουθίαν παραδεχθῶμεθα, ὅτι αἱ πιθανότητες ἀείποτε εἶναι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ἢ τοῦλάχιστον τῆς κατὰ μέρος ἀληθείας διδομένης πεποιθήσεως, ὀφείλομεν, κατὰ τὰς μεγίστας πιθανότητας, νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι αἱ πιθανότητες ἐκεῖναι ἔχουσι τινα βάσιν, ἢς μέγας ἀριθμὸς πνευμάτων ἀσπάζεται. Ἐκκρουόμενοι δὲ αἱ ψευδεῖς ἰδέαι πρόσθετον καταλείπουσιν ἀξίαν τῇ γενικῇ κρίσει. Καὶ ἀληθῶς μὲν θ' ἀντίπη τις, ὅτι πολλὰ τῶν μάλιστα διαδεδομένων ἰδεῶν γίνονται ἀσπασταί πίστει πρὸς τὴν ἀθηντίαν, ὅτι οἱ ταύτας πρεσβευόντες ὁκνοῦσι νὰ ἐξελέγξωσιν αὐτάς καὶ ὅτι ἐπομένως δύναται τις νὰ συναγάγῃ, ὅτι τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν οὐ μέγα τι προστιθῆσι τῇ πιθανότητι πίστεώς τινος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Τῷ ὄντι δὲ, ὅταν πίστις τις εὐχερῶς διαδίδεται χωρὶς νὰ ὑφίσταται τῆς κριτικῆς τὴν βάσανον, φανερόν, ὅτι ἀρ-

μονικῶς ἐν γένει ἔχει πρὸς τὰς ποικίλας λοιπὰς δοξασίας τῶν ἀποδεχομένων αὐτὴν καὶ ὅταν αἱ δοξασίαι αὐταὶ ἐρεΐδονται ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς πείρας καὶ κρίσεως, παρέχουσιν ἄμεσον στήριγμα ἐκείνῃ, μεθ' ἧς ἀρμονικῶς συνάπτονται. Καὶ δυνατὸν μὲν, τὸ στήριγμα τοῦτο μικρὰν νὰ ἔχη ἀξίαν, ἀλλὰ παραδεκτόν, ὅτι ἔχει τινα.

Ἐὰν ἡδυνάμεθα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, νὰ μορφώσωμεν ἰδέας σαφεῖς, μεγάλως θὰ ἐχρησίμευσον ἡμῖν. Διότι διαφέρει, εἰ δυνατὸν, νὰ σχηματίσῃ τις γενικὴν περὶ τῶν καθεστηκυῶν γνωμῶν θεωρίαν, ἵνα μὴ ὑπερτιμᾷ, οὐδὲ ὑποτιμᾷ ταύτας. Ἡ μόρφωσις δὲ ἀκριβῶν κρίσεων περὶ τῶν ἀμφισβητούμενων ζητημάτων ἐξήρηται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τῆς στάσεως τοῦ ἡμετέρου πνεύματος, ὅσας ἀκραταὶ καιριστάμεθα κατὰ τινὰ ἀμφιλογίαν ἢ μετέχον ἀντιθέτου ἢ προσήκουσα ἢ ἡ τοῦ ἡμετέρου πνεύματος στάσις, ἀνάγκη νὰ μάθωμεν ὅτι ἀληθὲς καὶ ὅτι ψευδὲς ὑπάρχει ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις δοξασίαις. Ἀφ' ἐνός μὲν δὲν πρέπει, νὰ παρασυρόμεθα ὑπὸ τῶν ἐπικρατουσῶν ἰδεῶν, οἷαι τὰ δόγματα «ὅτι πάντες λέγουσι δέον, νὰ ἢ ἀληθές», ἢ «φωνὴ λαοῦ, φωνὴ Κυρίου.» Ἀφ' ἑτέρου ὅμως, ἐὰν ἡ τοῦ παρελθόντος ἱστορία ἀπεκάλυψεν ἡμῖν, ὅτι αἱ πλειονοψηφίαι ἔσχον ἐν γένει ἄδικον, δέον ν' ἀναγνωρίσωμεν ἀβιάστως καὶ τούταντιον, ὅτι ἐν γένει δὲν ἔσχον ἐν τῷ ἔθνεϊ ἄδικον. Ὁ θεμελιώδης ὅρος εὐρείας διανοίας εἶναι ἡ τῶν ἄκρων ἀποφυγὴ καὶ ὀφειλομένη ἄρα, νὰ προσέχωμεν, ἵνα μὴ περιπίπτωμεν εἰς αὐτά, ἐκτιμῶντες πρὸς ὀδύνην ἡμῶν, τρόπῳ γενικῷ, τὰς διαφόρους γνώμας. Πρὸς τοῦτο πρέπει, νὰ ἐξετάζωμεν τὸ εἶδος τῆς σχέσεως τῆς συναποτύσεως τὰς γνώμας πρὸς τὰ πράγματα. Λάβωμεν ὡς παράδειγμα μίαν τῶν δοξασιῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐπεκράτησαν παρ' ἅσας τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ.

§. 2. Αἱ ἀρχιγενεῖς παραδόσεις παριστώσι τοὺς ἡγήτορας τῶν λαῶν ὡς θεοῦ, ἢ ἡμιθεοῦ. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν ὑπῆκόων αὐτῶν οἱ ἀρχιγενεῖς βασιλεῖς ὑπεράνθρωπον εἶχον καταγωγὴν καὶ κράτος ἤσκουν ὑπεράνθρωπον. Ἀπήλασαν θείων τιμῶν, οἱ ἄνθρωποι ἐκλινον γόνυ ἐνώπιον αὐτῶν, ὡσπερ πρὸ τῶν βωμῶν τῶν θεῶν, καὶ ποῦ ἀληθῶς ἐλατρεύθησαν. Ἐὰν δὲ ἐδεῖτο ἀποδείξεως τὸ ὅτι κατὰ γράμμα ἀπέδιδον τῷ μονάρχῃ χαρακτῆρα Θεοῦ ἢ ἡμιθεοῦ, θὰ εὐρίσκομεν αὐτὴν παρὰ τισιν ἀγρίαις φυλαῖς παραδεχομένης ἔτι καὶ σήμερον, ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν ἔλαουσιν ἀπ' οὐρανοῦ τὸ γένος, ἢ ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ μόνοι ἔχουσι ψυχὴν. Καὶ φυσικῶς παρὰ ταῖς δοξασίας ταύταις συνυπῆρχεν ἕτερα, καθ' ἣν ὁ ἀρχηγὸς εἶχεν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν, ἀπόλυτον ἰδιοκτησίας δικαίωμα, δυνάμενος μάλιστα ν' ἀφαιρῇ κατὰ βούλησιν τὴν ζωὴν τῶν ὑπῆκόων. Καὶ σήμερον ἔτι ἐν ταῖς νήσοις τὸ Φιτζὴ θῦμα βαδίζει πρὸς τὸν θάνατον τὰς χεῖρας ἔχον ἐλευθέρως, ὑπέκρινε τῷ ἀπὸ νεύματι τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ διακηρύσσει, ὅτι ἐκτελεστέα πᾶσα τοῦ βασιλέως ἐπιταγή.

Ἐν χρόνοις καὶ παρὰ φυλαῖς ἦττον βαρβάρους εὐρίσκομεν τὰς δοξασίας ταύτας κατὰ τι τροποποιημένας. Ἄντι τοῦ θεωρεῖν τὸν μονάρχην ὡς θεὸν ἢ ἡμίθεον ἀρκούντα θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον ἀσκούντα κράτος θεῖον καὶ κεκτημένον ἴσως θείαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον φύσιν. Διαφυλάσσει, ὡς σήμερον ἐν τῇ ἀνατολῇ τίτλους ὑπομμνησκοντας θείαν καταγωγὴν καὶ συγγένειαν καὶ προσφωνοῦσιν ἔτι αὐτὸν διὰ τῶν αὐτῶν ταπεινῶν τύπων καὶ λόγων, δι' ὧν ἐπικαλοῦνται τὴν θεότητα. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ πράξει ἢ οὐσίᾳ καὶ ἡ ζωὴ τῶν ὑπῆκόων οὐκέτι εἶναι ἐντελῶς ἔρμαιον τοῦ ἡγεμόνος, ἢ θεωρία ὑποτίθησιν ἔτι, ὅτι ἀνήκουσιν αὐτῷ.

Εἰς περίοδον μᾶλλον προκεχωρημένην τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς κατὰ τὸν μεσαῖον ἐν Εὐρώπῃ, αἱ καθεστηκυῖαι γνώμαι περὶ τῆς φύσεως τῶν μεταξὺ ἡγεμόνων καὶ λαῶν σχέσεων ἔτι μᾶλλον τροποποιούνται. Ἡ περὶ τῆς θείας καταγωγῆς θεωρία ὑποχωρεῖ τῇ τοῦ θεοῦ δικαίᾳ. Ὁ βασιλεὺς δὲν εἶναι πλέον θεός, ἢ ἡμίθεος, θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς τὸν ἐπίτροπον τοῦ Θεοῦ. Τὰ πρὸς αὐτὸν σεβασμῶν δείγματα δὲν εἶναι πλέον οὕτως ὑπερβαλλόντως ταπεινά, οἱ δὲ ἱεροὶ αὐτοῦ τίτλοι μέγα μέρος τῆς σημασίας αὐτῶν ἀποβάλλουσιν. Τὸ κράτος αὐτοῦ πρὸ πάντων παύει ὄν ἀπεριόριστον. Οἱ ὑπῆκοοι ἀρνοῦνται αὐτῷ τὸ δικαίωμα τοῦ διατιθέναι κατὰ βούλησιν τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ἢ δὲ πίστις αὐτῶν λαμβάνει τὸν τύπον τῆς πρὸς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ὑπακοῆς.

Καὶ καθ' ὅσον ἡ κοινὴ γνώμη ἀναπτύσσεται, ἡ ἡγεμονικὴ ἐξουσία ἔτι μᾶλλον περιορίζεται. Ἡ πίστις περὶ τοῦ ὑπερφυσικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἡγεμόνος, ἢ ἀπὸ πολλοῦ ἀπεβάλλομεν, οὐδὲν ἕτερον κατέλιπεν ἔγνος, εἰ μὴ τινὰ βοήθησιν τοῦ λαοῦ τοῦ ἀποδιδόναι τῷ ἡγεμόνι ἀγαθότητα, σύνεσιν καὶ καλλονὴν ἐκτάκτους. Τὸ νομοταγὲς, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἐσήμαινε τὴν τυφλὴν ὑποταγὴν τῇ θελήσει τοῦ ἡγεμόνος, οὐδὲν ἕτερον ἐκφράζει σήμερον, ἀλλ' ἡ τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ἀποτίσιν φόρου τινὸς σεβασμοῦ. Ἡ τε πράξις καὶ ἡ πολιτικὴ ἡμῶν θεωρία τέλει ἀρνοῦνται τὰς βασιλικὰς ἐκείνας προνομίας, αἵτινες ἄλλοτε οὐδὲ ζήτημα ἤγειρον. Ἐκθρονίσαντες βασιλεῖς τινὰς, καλέσαντες νέους ἡγεμόνας πρὸς ἀντικατάστασιν ἐκείνων, οὐ μόνον ἠρνήθημεν τὸ θεῖον δικαίωμα προσώπων τινῶν τοῦ κατέχειν τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι κέκτηνται ἕτερα δικαιώματα πλὴν τῶν ἀπορροέντων ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ ἔθνους. Οἱ μὲν τύποι τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ τὰ δημόσια ἡμῶν ἔγγραφα βεβαιοῦσιν ἔτι, ὅτι οἱ πολῖται εἶναι ὑπῆκοοι τοῦ ἡγεμόνος, ἀλλ' αἱ ἀληθεῖς ἡμῶν δοξασίαι καὶ αἱ καθημεριναὶ ἡμῶν πράξεις μαρτυροῦσιν ὑπονοουμένης τούταντιον. Διότι ὑπακούομεν μόνον τοῖς νόμοις, οὓς ἐθέμεθα. Ἀπεγυμνώσαμεν ἐντελῶς τὸν μονάρχην τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας καὶ θὰ ἐξανιστάμεθα κατὰ τῆς ἐνασχέσεως τῆς ἐξουσίας ταύτης ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἢ τῆς βασιλείσεως καὶ προκειμένου ἔτι περὶ συμφερόντων ἐλαχίστης σπουδαιότητος. Ἐν

ἐνὶ λόγῳ ἡ ἀρχιγενεῖς δοξασία καθ' ὅλοκληρίαν κατέπεσε παρ' ἡμῖν.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ ΔΑΞΙΟΥ Γ. ΤΣΙΜΠΟΥΡΑΚΗ (ἔπειτα συνέχισα).

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΜΑΤΑ

ΓΡΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ.

▲

Ἀθανάσιος Διάκος.

(Συνέχεια τοῦ ἐν ἀριθ. 1, σελ. 9—10).

Ὅπως τὰ περὶ καταγωγῆς καὶ τοῦ χρόνου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀθανασίου Διακοῦ, πλημμυλῶς τῶς ἔχοντα, ἐπανορθώθησαν ἐν τοῖς εἰρημένοις δι' ἀναντιλέκτων προφορικῶν μαρτυριῶν, οὕτω καὶ τὰ περὶ τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ ὡς ἀρματωλοῦ ἐν Λεβαδείᾳ ἐπανορθώθησαν δι' ἀναμφισβητήτων ἐγγράφων.

Ἐκ τῶν ἱστορίας ἢ βιογραφίας συγγραψάντων ἄλλοι μὲν ἀποδέχονται ὅτι ὁ Διάκος μετὰ τὸ 1816 ἐγένετο ὀπλιτάρχης τῆς Λεβαδείας, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς μετέβη εἰς Λευκάδα. ἕτεροι δ' ὅτι τουλάχιστον δύο ἔτη πρὸ τοῦ 1821, ἦτοι τῷ 1819 ἐγένετο. Ὁ δὲ Γαλάτης Πουκεβίλλης γράφει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος ὅτι ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἀρματωλῶν τῆς Δωριδος εἰσβαλὼν ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ἐν Λεβαδείᾳ, ὡν δὲ πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Ὀδυσσεῦς ὁ δὲ Μενδελῶν Βαρθόλδης ὅτι ὡς ἰδιώτης διατρίβων μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ὀδυσσεῦς ἐκήρυξεν αὐτὴν. Πότερον ἄρα ὡς ἰδιώτης καὶ ὡς πρωτοπαλλήκαρος μόνον ἐκήρυξε τῷ 1821 τὴν ἐπανάστασιν ὁ Διάκος ἢ ἤδη ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἀρματωλῶν τῆς Δωριδος ἔχων τὴν ὀπλιταρχίαν ἀπὸ τοῦ 1819 ἐν αὐτῇ, ἢ καὶ οὐδέτερον τούτων ἀληθές; Ὅτι ταῦτα καὶ εἴτε ἕτερον ὅμοιον πλημμυλῶς ἔχουσιν ὡς ἀπόδειξις συμφανεστάτη ἐστῶσαν τὰδε:

Ὁ Ὀδυσσεὺς τῇ 23 Μαρτίου 1814 ἦν ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ὅτε ὁ Πουκεβίλλης ὡς πρόξενος τῆς Γαλλίας παρέστη ἐνώπιον τοῦ τυράννου ἐκείνου. Εἶτα δὲ τῷ 1816 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τυράννου ἀρχηγὸς τῶν ἀρματωλῶν τῆς Λεβαδείας, ἐν ἣ διετέλεσε μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1820, ὅτε προσεκλήθη νάγωνισθῆ κατὰ τοῦ Βαβᾶ πασᾶ ὑπὲρ ἐκείνου. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς χεῖρας πρὸς τὸν Βαβᾶν ὁ Ὀδυσσεὺς, αὐτοὶ οἱ προὔχοντες Λεβαδείας ἠνάγκασαν αὐτὸν τε καὶ πάντα τοῦ Ἀλῆ ὀπαδὸν νὰ καταλίπῃ τὴν ἐπαρχίαν Λεβαδείας φοβούμενοι τὴν Πύλιν. Ἡ ὀπλιταρχία λοιπὸν τῆς Λεβαδείας ἦδη ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1820 διετέλει οὕσα ἄνευ ἀρχηγοῦ· διότι ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς ὄχθη ἀπῶν, ὁ δὲ Διάκος διέτριβε νῦν μὲν ἐν Λοιδωρικῷ, νῦν δ' ἐν Λεβαδείᾳ ἰδιωτεύων. Ἡ ἐπαρχία Λεβαδείας ἤθελε μὲν τὸν Διάκον ὡς ὀπλιτάρχην ἀντὶ τοῦ Ὀδυσσεῦς,

ἀλλ' οἱ προσετώτες αὐτῆς γινώσκοντες τὴν δυνάμιν καὶ τρέμοντες τὸν προστάτην αὐτοῦ τὸν τυράννον Ἀλῆν τῶν Ἰωαννίνων ἐκαίροφύλακον ἕως ἂν διακριθῇ ὁ ἐμφύλιος ἀγὼν πρὸ τῶν Ἰωαννίνων, πρὸ δὲ πάντων ἕως ἂν πεισθῶσιν ὅτι ὄντως ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ὁ ὄλεθρος ἐκείνου· καὶ ὁ φόβος αὐτῶν ἦν δικαίος, διότι πολλάκις κινδυνεύσας πρότερον ὁ Ἀλῆς διεσώθη· διασωθεὶς δ' ἐτιμώρησε σκληρότατα τοὺς αὐτῷ πολεμίους. Ὅτε δὲ βέβαιον καὶ αὐτοῖς τοῖς δειλοτάτοις ἐγένετο ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀμετακλήτως ἀπέφασκε τὸν ὄλεθρον τοῦ Ἀλῆ, στενωπὸς δ' οὗτος ἐπολιορκεῖτο ἐν Ἰωαννίνοις, τότε ἀντὶ τοῦ Ὀδυσσεῦς διώρισαν οἱ Λεβαδεῖς τὸν Διάκον ὀπλιτάρχην τῆς αὐτῶν ἐπαρχίας. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι, καίτοι ἡ πολιορκία ὑπὸ τὸν Πασχόμπεην, τὸν καὶ Ἰσμαήλμπεην καλούμενον, ἤρξατο τῇ 3 Ὀκτωβρίου 1820, ὁ δὲ Ἀλῆς οὐδέμιαν πλέον δυνάμιν πέραν τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων εἶχεν, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς οὐδ' ἐτόλμα νὰ ἴδῃ καὶ τὴν Λεβαδειάν, ἀλλὰ πόρρω αὐτῆς ἐν Ἡπείρῳ καὶ ὕστερον ἐν Ἰθάκῃ διέτριβεν, οὐχ ἦττον ὁ διορισμὸς τοῦ Διακοῦ ἐγένετο μόλις τῇ 26 Ὀκτωβρίου 1820 ὡς ὀπλιτάρχου Λεβαδείας, ὡσανεὶ ἀνεύμενον τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγίου Δημητρίου, καθ' ἣν ἐγένοντο οἱ νέοι διορισμοὶ καὶ ἐμισθοῦντο οἱ ὑπῆρται καὶ συνετάσσοντο τὰ συμφωνητικά. Οὕτως ἐφοβούτο οἱ Λεβαδεῖς τὸν Ἀλῆν καὶ τὸν Ὀδυσσεῖα, καίπερ τῶν τοῦ Σουλτάνου στρατευμάτων πλημμυρῶν τὴν Ἑλλάδα! Ἀποδείκνυται δὲ τοῦτο ἀναμφισβητήτως ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου, οὗ τὸ πρωτόγραφον ἀποκεῖται παρ' ἡμῖν, εὐρεθὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ περὶ οὗ εἴρηται Βασιλείου Κούστα ἱερέως ἐν Ἀρτοτίνῃ τοῦ δήμου Βομέας.

Ἐχει δὲ τὸ ἀξιοσημείωτον τοῦτο ἐπίσημον ἱστορικὸν ἐγγράφον αὐταῖς λέξεσιν οὕτως:

«Διὰ τοῦ παρόντος φανερούμεν οἱ κάτωθεν γεγραμμένοι «γράφει» καὶ «καταπέταται»² τοῦ καζᾶ³ Λεβαδείας, ὅτι διὰ «τὴν φύλαξιν τοῦ καζᾶ μας κατὰ τὸ «πονογῶν δι'» τοῦ ὑψηλοτάτου «περπετάτ»⁵ «καζᾶ»⁶ Μπαχμουτ πασι⁷ «ἐξεί τιν»⁸ μας «καὶ κατὰ τὸν «μορρασε.ε»⁸ τῆς «εἰς ἡμῶν»⁹ ἀπὸ κλέπτας «καὶ κακοποιούς ἀνθρώπους ἐδιωρίσαμεν «παντοῦρ»¹⁰ καὶ «καπετάνιον τοῦ καζᾶ μας τὸν καπετάν Ἀθανάσιον Διάκον ἀπὸ «τὴν σήμερον ἄχρι ἐρχομένου ἀγίου Γεωργίου με «ῖα»¹¹ «σαράντα ὑποσχόμενοι νὰ ἀποκριθῶμεν τὸν «ἀποφέν»¹² ὡς ἡ «συνθήκη τοῦ καζᾶ μας, τὸν μὲν καπετάνιον πρὸς εἶκοσι γρόσια τὸν μῆναν, τῶν δὲ «εἰρητῶ»¹³ πρὸς πέντε γρόσια τὸν μῆνα τὸ καθ' ἐν. Καὶ εἰς ἐνδείξιν ἀληθείας ἐγένετο τὸ παρὸν «καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας του. 1820 Ὀκτωβρίου 26 Λεβαδεία.»

Ἐπὶ τέλει δ' αὐτοῦ κείνται ὡς τὸ τυρικαὶ ὑπογραφαὶ καὶ ὡς τὸ σφραγίδες, ὡν τῶν τριῶν τελευταίων, ἐλληνικῶν οὐσῶν, ἢ μὲν ἔχει τὰ γράμματα ΝΣ=Νικόλαος, ΝΚΟ=Νάκου.

1. προὔχοντες. 2. προσετώτες. 3. ἐπαρχία. 4. διαταγή. 5. εὐγενέστατος. 6. κύριος. 7. ἀβέντης. 8. ἀπόφραξις. 9. ἱεὺς δικαστήριον. 10. χωροφυλάξ. 11. δαπάναι (=ζῆνδες). 12. μισθός. 13. ὀπλιτής.

ἡ δὲ ΙΩ—'Ιωάννης ΣΤΟ—Στάμου, καὶ ἡ ἄλλη ΙΩ—'Ιωάννης ΦΝ—Φίλων.

Οἱ τρεῖς δ' οὗτοι ἄνδρες ἦσαν ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων προστάτων Λεβαδείας.

Ἐκ τε λοιπὸν τῶν προηγουμένων μαρτυριῶν καὶ ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου πασιδῆλα καθίστανται πλὴν τῶν ἄλλων τάδε: ὅτι ὁ Ἀθανάσιος Διάκος ἐκ πατρὸς Γεωργίου ψυχολογοῦ ἐκ τῆς Ἄνω Μουσινίτσας καὶ μητρὸς Χρυσούλας ἐγεννήθη ἐν Ἀρτοτίνῃ τῷ 1781· ὅτι τῇ 26 Ὀκτωβρίου 1820 διορισθεὶς ὀπλιτάρχης Λεβαδείας διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τῆς ἐν Ἀλαμάνῃ συλλήψεως ἧτις μέχρι τῆς 23 Ἀπριλίου 1821, ὅτε διεδέξατο αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς Μπούσος· καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν. Πᾶν δὲ γεγραμμένον παρὰ ταῦτα εἶναι ἀπόβλητον καὶ ἀλλότριον τῆς ιστορικῆς ἀληθείας. Διορθωτέοι λοιπὸν σὺν πολλοῖς ἄλλοις ἦττοσιν ἄξιαις ιστοριογράφοις καὶ οἱ ἐπίσημοι: ὁ Zinkeisen γράφων ὅτι ὡς ἀπλῶν τι πρῶτην πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Ὀδυσσεύς ἐκήρυξεν ὁ Διάκος τὴν ἐπανάστασιν ἐν Λεβαδείᾳ [«ein gewisser Diakos, wormals Protogallikar (!) oder Lieutenant d. Odysseus... τ. 1, 204] [...«Diakos war als Privatmann in Livadhia zurückgeblieben..... τ. 1, 207]· καὶ ὁ Pouqueville λέγων ὅτι ὡς ἀρχηγὸς τῶν τῆς Δωριδος ἀρματωλῶν εἰσέβαλεν εἰς Λεβαδείαν, καὶ μυριοὶ ὅσοι ἄλλοι, ὧν οἱ πλεῖστοι μετακινουσι τὰ ὑπ' ἄλλων ἤδη ἀβασανίστως εἰρημέναι. Ἀλλὰ περὶ Διάκου καὶ ἄλλοτε γενήσεται λόγος, ὅτε ἐκδοθήσεται ἀνεκδοτὸς τις βιογραφία αὐτοῦ συγγραφεῖσα ἐκ παραδόσεων τοπικῶν καὶ μάλιστα τοῦ Ἀθανασίου Ζαρονίκου, γέροντος ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα γεγονότος ἔτη, συγγενοῦς τοῦ Διάκου.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ

Ὁ Μέγας Φρειδερίκος ὁ τὴν Πρωσσίαν συγκαταλέξας εἰς τὰ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κράτη γεννηθεὶς τὴν 24 Ἰανουαρίου 1712 ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Βερολίνου ἦτο υἱὸς τοῦ τότε πρίγκιπος διαδόχου Φρειδερίκου Γουλιέλμου καὶ τῆς Σοφίας Δωροθέας, θυγατρὸς τοῦ ἐκλέτορος τοῦ Ἄνωβερου, ὅστις ἔτει 1714 ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀγγλικὸν θρόνον ὡς Γεώργιος Α'. Ὁ Φρειδερίκος ἐμελλε νὰ καταστῇ ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἦτοι ἁγαθὸς χριστιανὸς, φειδωλὸς οἰκονόμος, μάλιστα δὲ πάντων ἱκανὸς στρατιώτης. Οἱ παιδαγωγοὶ αὐτοῦ διημιλλῶντο ὅπως ἐμπούησιν αὐτῷ, ὅτι οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ δύναται νὰ περιποιήσῃ ἐνὶ πρίγγιπι δόξαν καὶ τιμὴν ἢ τὸ ξίφος, καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ κόσμου θὰ περιφρονεῖτο, ἂν μὴ

εἴ ἴσου ἡγάπα αὐτὸ καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ ἐζήτει τὴν μοναδικὴν δόξαν. Τὰ δὲ ἀθύρματα αὐτοῦ συνίσταντο εἰς μικρὰ πυροβόλα, ξίφη καὶ τηλεβόλα. Καὶ πρῶτη μὲν παιδαγωγὸς αὐτοῦ ἐγένετο ἡ εἰς ἐπιφανῶν ὀρωμένη δέσποινα Ροκούλ, ἡ καὶ τοῦ ἰδίου πατρὸς διδάκτρια. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας πρῶτον μὲν παιδαγωγὸν ἔσχε τὸν ἀξιολόγον στρατηγὸν φὸν Φιγκενστεῖνον, ἕνα τῶν ἡρώων τοῦ περὶ ἰσπανικῆς διαδοχῆς πολέμου, δεύτερον δὲ τὸν ἀντισυνταγματάρχην φὸν Καλκστεινον. Ὡς βᾶσις δὲ τῆς παιδείσεως τοῦ νεαροῦ πρίγκιπος ὑπέκειτο ἰδιόχειρος χειραγωγία τοῦ βασιλέως ἡδὲ «πρωσικὴ ἱστορία μετὰ πολιτειογνωσίας, Γεωγραφία, Ἀριθμητικὴ, ἐκμύρφωσις περὶ τὴν γαλλικὴν¹⁾ καὶ γερμανικὴν λέξιν ἀποκλεισμένων ὅμως τῶν λατινικῶν. Τὸ δὲ τέρμα τῆς ἀγωγῆς, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, ἦτο τριπλῶν κατ' ἐξοχὴν ἱκανὸς στρατιώτης, ἁγαθὸς οἰκονόμος καὶ καλὸς χριστιανός, ὑπεχρεωθὲν λοιπὸν νὰ συγγυμνάσῃται στρατιωτικῆς γυμνασίας, ἐντεταμένως νὰ ἐνασκήται καὶ ἐν χειμῶνι νὰ φυλάττῃ ὡς σκοπός. Καὶ καθόλου ἡ τοῦ πρίγκιπος ἀσχολία ἦτο καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μετὰ μικρολόγου ἀκριβείας διαγεγραμμένη καὶ αὐστηρῶς ὅσον ἐπετηρεῖτο. Ὁ δὲ πατὴρ ἠδύνατο νὰ εὐποτιμίζῃ ἑαυτὸν, ὅτι ὁ υἱὸς ἀπαρεγκλίτως ὑπεβάλλετο εἰς τὴν αὐστηράν αὐτὴν ἀγωγὴν μέχρι τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους. Πλὴν ἄλλ' ὅμως ἡ τάσις τοῦ υἱοῦ ἄλλοια οὐσα τῆς τοῦ πατρὸς ἐμελλε σὺν τῷ προῖόντι χρόνῳ νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ λάθῃ κύρος· διότι, ἐν ᾧ ὁ μὲν πατὴρ εἶχεν αἰσθησιν ὑπὲρ τοῦ ὠφελίμου καὶ τοῦ χρησίμου, ὁ υἱὸς παρὰ ταῦτα ἐθεράπευε καὶ τὴν καλὴν τέχνην καὶ τὰς ἐπιστήμας, τὰς ἐντεταμένως αὐτῷ ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς Γουλιέλμης. Ἐνεβάθυνε δ' εἰς τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν, εἰς τὴν φιλολογίαν λέγομεν τῶν ζωηρῶν Γάλλων, οὗς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀπηχθάνετο. Ἡ δὲ πρὸς τὰ γαλλικὰ γράμματα κλίσις ἐνεποιήθη αὐτῷ διὰ τῆς προμηθιμονευθείσης διδασκτρίας Ροκούλ καὶ τοῦ πρώτου αὐτοῦ διδασκάλου, ὡσαύτως Γάλλου τῷ γένει, τοῦ Δουὰν δὲ Γιανδουάν, δι' ὃν ὅπως ποτ' ἂν ἦ ἀπηλλαγῆ τῆς ἀκάμπτου στρατιωτικῆς ἀγωγῆς τοῦ πατρὸς. Τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ὁ πρίγγιψ εὐρῶν ἐν ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμας παρεκτός τούτου κρύφα διεμορφούτο νὰ καταστῇ ἄριστος αὐλητῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐκ Δρέσδης ὀνομαστοῦ διδασκάλου τῆς αὐλητικῆς Κουάντζ. Ταῦτα ὅμως ἀπήρσεν τῷ πατρὶ λέγοντι «ὁ Φρίτζ παίζει ἐπιδειξίως τὸν πλαγίαυλον καὶ εἶναι ποιητῆς, δὲν τῷ μέλει διὰ τὰ στρατιωτικὰ καὶ θὰ μοι καταστρέψῃ πᾶσαν τὴν πρὸς τοῦτο ἐργασίαν». Ὅθεν ὁ ἐνδελεχῆς κακὸς τρόπος τοῦ πατρὸς ἔσχεν ἐπακόλουθον σφοδρὸν σχίσμα αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ, ὅστις ἔγνω νὰ θέσῃ τέρμα εἰς

1) Ὁ Μ. Φρειδερίκος ὡς δὴ γνωστὸν ἠπίστατο γράφειν κάλλιον τὴν γαλλικὴν, ἢ τὴν γερμανικὴν.

τὴν δυσάρεστον ταύτην θέσιν διὰ τῆς φυγῆς. Εὐκαιρίαν παρέσχε αὐτῷ πρὸς τοῦτο ἀποδημία διὰ τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας, ἐν ἣ παρηκολούθει τῷ πατρὶ. Ἐν Στεϊνφὲρτ λοιπὸν (κώμη κειμένη ἀνά μέσον Χεϊλθρὸν καὶ Ἐϊδεχβέργης) ἐμελλε νὰ ἐπιτελεσθῇ ἡ δραπετεύσις.

Ὁ Φρειδερίκος τὴν νύκτα τῆς 5ης Αὐγούστου 1730 ἐγερθεὶς ἠρέμα ἐκ τῆς κλίνης διανοεῖτο νὰναθῆ ἐφ' ἵππου ἐπιτηδὲς ἠτοιμασμένου ὅτε ἐνοηθεὶς ἐκρατήθη καὶ αὐστηρῶς ἐπετηρεῖτο. Ἐν Βερέλῃ (πόλις παρὰ τὸν Ῥήνον) συνέβη μετὰ ὁκτὼ ἡμέρας τρομερὰ σκηνή· ὁ θρασύστομος πρίγγιψ τοσοῦτον ἐξήρέθησε τὸν βασιλέα, ὥστε οὗτος εἴλυσε τὸ ξίφος καὶ πάντως ἤθελε διατροπήσῃ τὸν πρίγγιπα, ἂν μὴ ὁ διοικητῆς τῆς πόλεως ταύτης παρεμβᾶς ἐν μέσῳ ἀμφοτέρων ἔλεγε «διατροπήσατε, Μεγαλειότατε, ἐμὲ, φείσθητε ὅμως τοῦ ὑμετέρου υἱοῦ.» Τούτο καὶ σοβαρωτέρα σέψις κατεπράυναν τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως. Μετὰ ταῦτα βασιλικῶν κελεύσματι ὁ πρίγγιψ ἀπάγεται εἰς τὸ φρούριον Κύστριν, ὅπου πολεμικὸν συμβούλιον κατέγνω αὐτοῦ θάνατον, καὶ καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὁ βασιλεὺς ἔσπεργε τὴν ἐπιτέλειον τῆς ἀποφάσεως, ἂν μὴ ἀπανταχόθεν εὐπαρησιάζετο γινόμεναι παραστάσεις καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ αυτοκράτορος (τῆς Γερμανίας δηλ.) ἀπέτρεπον αὐτόν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν δύο συνομοτῶν τῆς φυγῆς διεσώθη ὁ εἰς, ὁ λοχαγὸς Φὸν Κεϊθ, ὁ δ' ἄλλος ὁ λοχαγὸς Κὰτ ἐθανατώθη ἐν Κύστριν πρὸ τῶν παραθύρων τοῦ πρίγγιπος τούτου διαδόχου, ὅστις παρέμεινε ἀπὸ τοῦ 7βρίου 1730 μέχρι 26 Φεβρουαρίου 1732 ἐν Κύστριν, ὅπου ὑπεχρεούτο νὰ ἐργάζετο ἐν τοῖς στρατιωτικαῖς γραφαῖς καὶ ἐν τοῖς τῶν βασιλικῶν κτημάτων τοιοῦτοις. Ὑπέκειν δ' εἰς τὴν ἀνάγκην, διότι «τὸ τῆς ἀνάγκης σθένος ἐστὶν ἀδῆριτον σθένος» κατὰ τὸν πατέρα τῆς τραγωδίας, ἐπραττε πάντα ὅπως προσελκύσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ πατρὸς, εἰς ὃν ἐν τινι ἐπισκέψει τηλεκαύτην ἐπέδειξεν ἀφοσίωσιν, ὥστε ὁ πατὴρ δημοσίᾳ περιεπύχθη τὸν πρίγγιπα. Μηνὶ Δεκεμβρίῳ τοῦ 1731 ἐμελλεν οὗτος νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Βερολίνον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν γάμων τῆς ἀδελφῆς τοῦ Γουλιέλμινης μετὰ τοῦ πρίγγιπος διαδόχου τῆς Βαυερουθῆς, ὧφειεν ὅμως πρὸς προσωτέρω ἐκμύρφωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς ἔτι μῆνας νὰ ὑποστρέψῃ εἰς Κύστριν, ὅθεν μηνὶ Φεβρουαρίῳ τοῦ 1732 ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἐν Βερολίνοῦ οἴκου. Τὸ δ' αὐστριακὸν κόμμα τῆς αὐλῆς (τὸ συναποτελούμενον ὑπὸ τοῦ Σακενδόρφ καὶ Γρουμκόβ) διεπραγματεύετο γάμον τοῦ Φρειδερίκου μετὰ τῆς πρίγγιπισσῆς τῆς Βρουνοβίγης Ἐλισάβετ, ἧς ἡ μήτηρ ἐτύγχανεν ἀδελφὴ τοῦ γερμανοῦ αυτοκράτορος¹⁾. Ὁ πρίγγιψ μετὰ στενοχωρίας ὑπήκουσε καὶ ἡραβωνίσθη αὐτὴν τῇ 10ῃ

1) Ἄλλη πρότασις γάμου τοῦ πρίγγιπος μετὰ τινος θυγατρὸς Γεωργίου τοῦ Β' ἀπὸ τοῦ 1727 βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ἐματαιώθη ἔτει 1730 διὰ λόγους πολιτικούς. Κατ' ἄλλους ὁ Φρειδερίκος διενήργει ὅπως νυμφεῖθῃ τὴν Μαρίαν Θερεσίαν τῆς Αὐστρίας.

Μαρτίου 1732¹⁾, Ὑπὸ δὲ τοῦ εὐγνωμονικῶς ἔχοντος βασιλέως ὁ πρίγγιψ ὀνομάσθη συνταγματάρχης τοῦ ἐν Ῥουππίνω σταθμεύοντος πεζικοῦ συντάγματος τοῦ Γόλτς καὶ μετέσχε καὶ τῆς ἐν ἔτει 1734 στρατείας. Ὁ βασιλεὺς ἠγόρασεν ὑπὲρ τοῦ ἡραβωνισμένου υἱοῦ τὸ τρία μίλια τοῦ Ρουππίνου ἀπέχον γραφικὸν ἐπὶ λίμνην κείμενον ἀνάκτορον Ρεϊνσβέργ, οὗ τῆς ἐπικοδομίας ἐπιμεληθεὶς ὁ πρίγγιψ αὐτὸς ἠγάγετο εἰς πέρας ἔτει 1736, ὅτε κατέλυσεν ἐν αὐτῷ καὶ τετραετίαν παραμεινὰς ἐσχόλαζε περὶ τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, καὶ προσωμίλει πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν εὐφρεῖς καὶ πεπαιδευμένους φίλους (1736-1740). Ἐνταῦθα ἐξεπόνθη τὰ πρῶτα αὐτοῦ συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ τὰ ἀντιμακιαβελικά. Ὁ δ' ἐν τοῖς μάλιστα εὐδοκίμος ιστοριογράφος Ράγκε ἐν τῷ ἐγκρίτῳ αὐτοῦ πονήματι (Friedrich der grosse Friedrich Wilhelm der IV Leipzig 1878 εἰς 80ν) ἀπογράφει τὸν ὅλον βίον τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β', ἢ Μεγάλου. Καὶ τὸ μὲν περὶ αὐτοῦ συγγραμμάτων τοῦ Ράγκε εἶναι βραχυτέρον, ἢ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Δ'. Οὐδεμία ἄρα ἐκθεσις τῶν καθ' ἕκαστα γίνεται ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ γενικὴ θεωρία τῶν πολιτικῶν πράξεων. Ὅθεν τῷ εἰδότηι τὰ λοιπὰ τοῦ Ράγκε συγγράμματα, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὸ Ursprung des siebenjährigen Krieges (γένεσις τοῦ ἑπταετοῦς πολέμου, ἦγον τοῦ γ' σιλεσιακοῦ ἀπὸ τοῦ 1756-1763) οὐδὲν νεώτερον παρέχεται, ἅτε πολλαπλῶς συγκεφαλαιούσα ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος διατριβὴ ἀποτελέσματα περὶ τῆς κατὰ τοὺς τρεῖς σιλεσιακούς πολέμους πολιτικῆς (ὧν ὁ μὲν α. ἀπὸ 1740-42, ὁ δὲ β' 1744-45 καὶ ὁ γ', ὡς ἀνωτέρω) καὶ τὰς περιπλοκάς τῶν 70 καὶ 80 ἐτῶν. Ἀλλ' ἐξετάζει ἐνθεν μὲν τὴν ἐσωτερικὴν μετασχηματίσιν τοῦ πρωσικοῦ κράτους, ἐνθεν δ' εὐφρῶς πραγματεύεται τὴν ἐπίδρασιν καὶ σημασίαν τοῦ Βολταίρου (ὧν, ὡς γνωστὸν, καὶ μετεκαλέσατο ὁ Μέγας Φρειδερίκος εἰς τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμισθίαν φιλοσοφώματα διαθεσιν ἀπεχωρίσθησαν περιελθόντες εἰς ἔριν, εἰ καὶ οὐδὲν ἦτον διετέλεσαν καὶ μετὰ ταῦτα ἀλληλογραφούντες), καὶ ἐνδιατριβὴ μετὰ καλλιπερίας περὶ τὸ ἐπίθετον «Μέγας», ὃ ὁ Φρειδερίκος δὲν ἤξιοι νὰ λάβῃ, ἀλλὰ προσενημήθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐπιγενεστέρων. Μεγάλην ἀνομολογεῖ ὁ συγγραφεὺς τὴν στρατιωτικὴν εὐφρίαν τοῦ Φρειδερίκου, ἧτις δεσπόζουσα τῶν καθ' ἕκαστα μεταρροῦται εἰς ἐκπρεπεστάτην στρατηγίαν ἐν ὧρα τῶν μεγίστων κινδύνων. Ἐν ἴσῃ δὲ μοίρᾳ ἐξαιρεῖ καὶ τὸ πολιτικὸν βλέμμα τὸ ὑγιαινον ἄμα καὶ εὐήμερον καὶ οὐδέποτε ἀστοχοῦν τῆς τῶν πραγμάτων στάσεως. Τὸ πνεῦμα τὸ ἐλαύνον αὐτὸν εἰς τὰ βιαιότατα τῶν πολιτικῶν ἐγγειρημάτων, ὅποταν ἀνήκουσιν εἰς τὸν κύκλον τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως, καὶ ἔπειτα ὅλος ἀποτροπὸν ἔνα ἐπεισθῆ ὑπὲρ αὐτὴν ταύτην. Τελευταῖον ὁ Ράγκε ὑπερεξαιρῶν τὴν ἠθικὴν ἀποφασιστικότητα τὴν καὶ ἐν τῷ ὑψίστῳ κινδύνῳ ἐγκαρτεροῦσαν καὶ ἐν τοῖς κυρίοις οὐδὲ κατὰ κερα-

αν παλινδρομοῦσαν καταστρέφει τὸν περὶ Μεγάλου Φρειδε-
ρικού 1) λόγον.

Ἐν Ἀθήναις, κατὰ σχολικὰς διακοπὰς τοῦ ἔτους 1882.

Ν. ΠΕΤΡΗΣ.

Η ΙΩΑΝΝΑ Δ' ΑΡΚ

ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ ἑταστηρίου

Λύσσασα τὴν πολιορκίαν τῆς Ὁρλεάνης ἡ Ἰωάννα ἐξετέ-
λεσε μέρος τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς· καὶ ἵνα περαιώσῃ τὸ ἔρ-
γον, εἰς νέους κατῆλθε κινδύνους. Οὕτω πολιορκεῖ τὴν *Iargeau*
συνοδοιμένη ὑπὸ τοῦ Δουκὸς d' *Aleçon*. Κυριευθέντων τῶν
προαστείων, «ἐμπρός, κραυγάζει, εὐγενῆ Δούξ, ἔσφοδος... καὶ
ἄθροιο τὴν ἀκολουθοῦσιν οἱ πολεμισταί. Ἐκ τοῦ ὕψους τῶν
προμαχώνων οἱ ἔχθροὶ ὑπομένουσιν εὐθαρσῶς τὴν προσβολήν,
ἀλλὰ ἡ ἥρωὶς καταπολεμᾷ τὸν κίνδυνον ἀψηφούσα τοὺς ἔχ-
θρούς. Ἐνθαρρύνουσα δὲ ἰδίᾳ τὸν Δούκα d' *Aleçon* τῷ λέγει·
«Μὴ φοβῶ Δούξ· ἀγνοεῖς λοιπὸν ὅτι ὑπεσχέθην εἰς τὴν γυ-
ναϊκὰ σου νὰ σὲ ἐπαναφέρω ζῶντα παρ' αὐτῆς;» Καὶ ἐν τῷ
λέγειν ταῦτα χάλαζα βλημάτων ἐπιπίπτει κατὰ τῆς ἡρωί-
δος. Καὶ τὸ μὲν διασχίζει τὴν σημαίαν, τὸ δὲ τὴν κτυπᾷ
ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἀνατρέπει αὐτὴν μέχρι τῶν προποδῶν
τοῦ τείχους· ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀποδειλιάσῃ ἡ ἀμαζών γίνεται φο-
βερωτέρα, κραυγάζουσα «ἔσφοδος, φίλοι, ὁ Θεὸς κατεδίκασε
τοὺς Ἀγγλοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν θάρρους.» Εἰς τὰς φωνὰς
τῆς παρθένου οἱ Γάλλοι προθυμοῦνται καὶ ῥιψοκινδυνεύουσιν,
οὕτως ὥστε ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀναπηδῶσιν ἐπὶ τὸ τείχος, ὑπο-
σκελιζοῦσι τοὺς ἔχθρους καὶ τοὺς καταδικῶσιν φεύγοντας,
φονεύσαντες μὲν περὶ τοὺς 1500, ζωγράφαντες δὲ τοὺς λοι-
πούς. — Διὰ τοιούτων ἔργων κυριεῖται τὸ *Reims* ἡ ἥρωὶς ὅπου
ἐγένετο ἡ στέψις τοῦ Καρόλου ἐν ἡ τελετῇ παρευρίσκειτο
κρατοῦσα τὴν νικηφόρον σημαίαν. — Θελήσασα ὅμως ἐπειτα
νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Παρισίους συνελήφθη αἰχμάλωτος εἰς τὴν
πολιορκίαν τῆς Κομπιένης ὑπὸ τοῦ Λιοννέλου τοῦ καλουμένου
νόθου τῆς Βανδόμης οὗτος παρεχώρησεν αὐτὴν τῷ κόμητι
Ligny Jean di Luxembourg, ὅστις πάλιν τὴν ἐπέωλησεν εἰς
τοὺς Ἀγγλοὺς ἀντὶ δέκα χιλ. λιρῶν καὶ ἑτησίας τινὸς ἐπι-
χορηγήσεως. Σιδηροδέσμιος ταυὴν ἀπάγεται ἡ ἥρωὶς εἰς τὸ
φρούριον *de Baulieu*. Τὸ ἐλευθέρων τῆς εἰρκτῆς ταύτης ἀφ'

1) Ἐτελεύτησε δ' ὁ Μίγας Φρειδερίκος τῇ 17ῃ Ἀυγούστου ἐν
τῷ ἐπιτεριστάτῳ κατὰ τὸ Πόντιδαμ ἀνάκτορον *Sansouci*.

ἐνὸς αἰ ὕβρεις καὶ λοιδορίας τῶν φυλάκων ἀφ' ἑτέρου τῇ ἐνέ-
σπειραν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀπελπισίαν. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν
ἐξαπατήσασα τοὺς φύλακας ἐρίφθη ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ
πύργου· ἀλλ' ἡ πτώσις αὐτῆς τοσούτω ὑπῆρξε σφοδρά, ὥστε
δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνεγερθῇ. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτῳ καὶ πρὶν
ἢ λάβῃ τὸν καιρὸν νὰ δραπεύσῃ, συνελήφθη αὐθις ὑπὸ τῶν
φυλάκων, ἀπαγαγόντων νῦν αὐτὴν εἰς τὴν ἑπαυλιν *de Crotoy*.

Ἄπασα ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῶν Παρισίων ἰκέτευε τὸν
Ligny, πρὶν οὗτος πωλήσῃ τοῖς Ἀγγλοῖς τὴν Ἰωάνναν, νὰ
παραχωρήσῃ τὴν αἰχμάλωτον εἰς τὸ *ainit-office*. — Ἀπρέ-
πει, ἔγραφον αὐτῷ οἱ σεμνοὶ Καθηγηταί, πρέπει νὰ παρα-
δώσῃς τὴν γυναῖκα ταύτην, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα τοῦ
Θεοῦ ὑβρίσθη, ἡ πίστις ἐστιγματίσθη, καὶ ἡ ἐκκλησία ἠτι-
μάσθη!! Ἐκκλησιαστικὸς τις πλήρης ἀτιμίας καὶ πονηρίας
ὁ Πέτρος Γόσσον ἐκδιωχθεὶς μὲν ἄλλοτε καὶ τοῦ βαθμοῦ στε-
ρηθεὶς, Ἀρχιεπίσκοπος δὲ τότε *de Bauvais*, προώρισται νὰ
προεδρεύσῃ τῆς δίκης συντελέσας οὕτως εἰς τὴν καταδικὴν
τῆς ἀθώας κόρης. Τῇ εἰσηγήσει τοῦ κληρικοῦ τούτου συνε-
τάχθη δικαστήριον συγκείμενον ἐξ ἐκκλησιαστικῶν φανατι-
κῶν ἀδίκων ἀμαθεστάτων. Γουλιέλμος ὁ Ἐπιπέτος ὠδήγησεν
αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ εὐσχημοῦ συνεδρίου! — Μάτην προσπα-
θεῖς νὰ δραπετεύσῃς τῇ λέγει ἀποτόμως ὁ πρόεδρος.

Ἐὰν δραπετεύσω ἀπεκρίνατο ἡ ἥρωὶς, οὐδεὶς θὰ μὲ κατα-
γορήσῃ ἐπὶ παραβιάσει ὄρκου ὃν οὐδέποτε ἐποίησα ὑμῖν. —
Ἐβλέπεν ὁ Κάρολος ἐκστάσεις καὶ ὀπτασίας ὡς σύ; — Ὑ-
παγε νὰ τὸν ἐρωτήσῃς. — Εἶναι ἀληθὲς ὅτι παιδιόθεν ἐμίσεις
τοὺς Βουργόννας καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν; — Προσεπάθησα
ἵνα ὁ βασιλεὺς μου ἀνακτήσῃ τὴν Βασιλείαν του καὶ οὐδὲν
πλέον. — Τὰ πνεύματα τὰ οὐράνια δὲν ὑπεσχέθησαν νὰ σὲ
ἐλευθερώσουν; — Τοῦτο εἶναι ξένον τῆς δίκης· ἀπεκρίνατο ἡ
παρθένος, θέλετε νὰ ἠμιλήσω κατ' ἐμοῦ αὐτῆς; Ἥλλασσε
συχνὰ σημαίαν; Ναὶ ὅτε διετρύπατο ὑπὸ τῶν βελῶν. —
Καὶ διὰ ποίων μαγείων τὴν ἠύλόγησι; Οὐδέποτε ἠύλόγησα
αὐτὴν διὰ μαγείων· ὁ ἱερεὺς ὁ ἐμὸς τὴν ἠύλόγει ἐν ὀνόματι
τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας. — Διέδιδες εἰς τοὺς στρατιώτας
ὅτι ἡ σημαία σου ἦτο μαγευμένη καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπο-
δειλιώσι; Διασχίσατε τὰ στίφη τῶν ἐχθρῶν, ἔλεγον αὐτοῖς,
καὶ τὰ διέσχίζα ἡ πρώτη. — Διατί κατὰ τὴν στέψιν τοῦ
Καρόλου ἐκράτεις τὴν σημαίαν παρ' αὐτῷ; Ἦτο δίκαιον νὰ
ἀπολαύσῃ τῶν τιμῶν ἀφοῦ συμμετέσχε τῶν κινδύνων. — Εἶ-
χον τρίχας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς; Ἦσαν ἐνδεδυμένοι οἱ Ἅγιοι τοὺς
ὁποίους εἶδες; — Μήπως νομίζετε, ἀπεκρίθη ἡ Ἰωάννα, ὅτι ὁ
Θεὸς δὲν ἔχει ἐνδύματα νὰ τοὺς ἐνδύσῃ; Τί ἔκαμες τὸν
Μανδραγόραν; οὐδέποτε ἔφερον μετ' ἐμοῦ τὸ τοιοῦτον. — (Ὁ
Μανδραγόρας φυτὸν οὐ ὁ κορμὸς ἁμοιάζει δύο μηρούς ἀν-
θρώπου. Οἱ ἀρχαῖοι ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ ἐπίστευον ὅτι
κείνηται ἐνέργειαν Ἀφροδισιακὴν).

Διὰ τοιούτων ἀνοήτων καὶ ἀναπλαστικῶν ἐπιχειρημάτων
προσεπάθον νὰ ἀποσπάσωσι λόγους ἀμφιβόλους καὶ ἀντιφα-
τικούς, ἵνα οὕτω στήσωσι τὸ κατηγορητήριον οἱ σεμνοὶ αὐτοὶ
πατέρες, ἡγουμένου τοῦ ἀναξίου καὶ βαρβάρου *Gauchon*.

Εἰς ἐξ αὐτῶν εὐσπλαγχνισθεὶς τὴν δυστυχῆ, συνεβούλευσεν
αὐτῇ νὰ ἀποταθῇ καὶ ἀναφερθῇ εἰς τὸν Πάπα ὅπως δικα-
σθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτοῦ δικαστηρίου. Πλὴν ὁ *Gauchon*
ὑπόδρα ἰδὼν, *de par le diable*, τῷ λέγει· σίγα — ἐπειδὴ
δὲ ἕτερός τις ἱερεὺς τὴν συνεβούλευσεν ἵνα εἰσεργαζομένη εἰς τὸ
ναῖδιον τοῦ Πύργου προσεύχεται· ὁ *Jean Rénédicti* ἀντά-
ξις τῷ *Gauchon*, θὰ ἀπειλεῖ λέγων «Θὰ σὲ κλείσω εἰς μίαν
φυλακὴν ὅπου οὔτε ἥλιος, οὔτε σελήνην νὰ βλέπῃς, ἵνα μά-
θῃς τοῦ λοιποῦ νὰ συνομιλῇς μὲ τὴν ἀποστάτιδα ταύτην —
ὁ Μύστης οὗτος τῆς Ἐκκλησίας ἡσάκις ἀπηύθυνε τὸν λόγον
τῇ Ἰωάννᾳ τὴν ἀπεκάλει αἰρετικὴν, μισαρὰν, ἄτιμον, ἐταί-
ραν!! Τῇ 23 Μαΐου τοῦ 1431 ἡ Ἰωάννα ἐνουθετήθη ἐν τῇ
φυλακῇ, ὅπου ἠσθένει ἐπιθανατίως. Τῇ ἐπαύριον ὠδηγήθη
εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς ἀθωατίας *Saint-Ouen* ὅπου δύο ἱκρία
εἶχον στηθῆ.

Πλήθος ἄπειρον κατεῖχε τὴν πλατεῖαν ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀρ-
χιεπίσκοπος Γόσσον μετὰ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ καὶ πολλῶν
ἄλλων Ἀγγλῶν ἱερέων. Ὁ Δούκτωρ Γουλιέλμος Ἐράρδος διὰ
μανιώδους τόνου ἀπήγγειλε φανατικὸν καὶ πλήρη λοιδοριῶν
λόγον ἀποστρεφόμενος δὲ ὁ αὐθάδης ῥήτωρ λέγει τῇ Ἰωάννᾳ·
«εἰς σὲ λέγω· ὁ Βασιλεὺς σου εἶναι αἰρετικὸς καὶ σχισματι-
κός.» Μὰ τὴν πίστιν μου, Κύριε, ἀπεκρίνατο ἡ νεάνις, τολμῶ
νὰ εἶπω καὶ ὀρκισθῶ ἐπὶ ποινῇ θανάτου, ὅτι ὁ Βασιλεὺς μου
Κάρολος εἶναι ὁ εὐγενέστερος καὶ χριστιανικώτερος τῶν βα-
σιλέων.» Μετὰ ταῦτα ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ ἐξομώσῃ τὰς
πλάνας τῆς. Ἀφοῦ ἐξήγησεν αὐτῇ τὴν σημαίαν τῆς λέξεως,
εἶπε μεγαλοφώνως «ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τὴν ἁγίαν ἐκκλη-
σίαν, ἂν πρέπει νὰ ἐξομώσω» «ὀξέμοσον ἐκραύγαζε μανιωδῶς
ὁ Ἐράρδος εἰδεμὴ θὰ κατῆς ζῶσα (*arse*)» ὁ Γραμματεὺς
πλησιάζας ἀνέγνω τὸν τύπον ἐμπεριέχοντα ἀπλῶς τὴν ὑπό-
σχῃσιν ὅτι ἡ Ἰωάννα δὲν θὰ φέρῃ πλέον ἀνδρικὸν φόρεμα,
οὔτε ὄπλα, ἀλλ' οὐδὲ θὰ κόψῃ τὴν κόμην αὐτῆς. Ἦθελε τι-
μωρηθῆ φρικωδῶς, ἐὰν δὲν ὑπέγραφε τὴν ἐξόμοσιν ταύτην
ὥστε ὑπέγραψεν. Ἀλλὰ παρευθὺς ἀντικατέστησαν τὸν τύπον
διὰ τοῦ ἐξῆς· «Ἀναγνωρίζω ἐμαυτὴν αἰρετικὴν, σχισματι-
κὴν, στασιαστὴν! Μετὰ ταῦτα ὁ Γόσσον ἀνέγνω τὴν ἀπόφα-
σιν καταδικάζουσαν τὴν δυστυχῆ εἰς αἰώνια δεσμὰ· εἰς τὸν
ἄρτον τῆς θλίψεως καὶ τὸ ὕδωρ τῆς ἀγωνίας· κατὰ τὴν φρά-
σιν τοῦ ἱεροδικαστοῦ, πρὸς ἄφῃσιν τῶν ἑαυτῆς ἀμαρτιῶν! Ἐν-
δυθεῖσα τὸ γυναικεῖον φόρεμα ἡ Ἰωάννα ἀπήχθη πάλιν εἰς
τὴν εἰρκτὴν. Πλὴν φύλακας ἀφῆρσαν αὐτῇ τὸ γυναικεῖον φό-
ρεμα ἀντικαταστήσαντες αὐτὸ δι' ἑτέρου ἀνδρικοῦ. Μάτην
τοὺς ἔλεγεν ἡ δυστυχὴς ὅτι οἱ δικασταὶ ἀπέλιθσαν αὐτῇ
θάνατον, ἐπὶ τῇ ἀθετήσει τοῦ ὄρκου. «Δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα

τῇ ἀπεκρίθησαν σκληρῶς.» Θῦμα τῆς σατανικῆς καὶ στυ-
γίας ταύτης μηχανορραφίας, ἡ Ἰωάννα ἠναγκάσθη νὰ ἐν-
δυθῇ αὐθις τὸ ἀνδρικὸν φόρεμα· ἀλλὰ πάραυτα παρουσιά-
σθησαν μάρτυρες, συλλαβόντες δῆθεν αὐτὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ
παραβαίνουσαν τὸν ὄρκον. Προσδραμόντες δὲ καὶ οἱ δικασταὶ
ἐσημείωσαν τὴν πράξιν, καταμηνύσαντες πάλιν αὐτὴν ἐπὶ
ὑποτροπῇ. — Καὶ συνελθόντες τῇ ἐπαύριον, κατεδίκασαν αὐ-
τὴν εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον! Τῇ 30 Μαΐου ἐξῆλθε τῆς
φυλακῆς. Συνοδουμένη δὲ ὑπὸ 120 ἐνόπλων ἀνδρῶν ἐβάδι-
ζεν εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερε μί-
τραν ἐφ' ἧς ἀνεγίνωσκε τις τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν «Αἰρετικὴ,
παλιμπετής εἰς αἵρεσιν *relaps*) Σχισματικὴ, ἀποστάτις,
Νεκρομάντις, Καταχραστὴς τῶν λαῶν, προκλητικὴ τῶν δαι-
μόνων, αὐθάδης αἰσχρά! — Δύο ἱερεῖς Δομινικιοὶ ὑπεστήριζον
αὐτὴν ὁ εἰς ἐκ δεξιῶν, καὶ ὁ ἕτερος ἐξ ἀριστερῶν, ἀμφότεροι
λοιδοροῦντες αὐτὴν, πρὸς διαφορὰν τῶν κακούργων τοῦ Ἰη-
σοῦ! «Ρουένη, Ρουένη, ἐκραύγαζεν ἐν τῇ ὕδῳ ἡ Ἰωάννα,
μήπως θὰ ἦσαι ὁ τάφος μου;» Ἐλθούσα παρὰ τῷ βωμῷ
ἐγονάτισε· ζήτησασα σταυρὸν ἠσπάσατο μετὰ δακρύων θέ-
τουςα αὐτὸν εὐσεβῶς ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἀναβάσα ἐπὶ τοῦ
ἱκρίου ἐξέπνευσε. Μετὰ τὴν καταδικὴν ὀλοφυρόμενος ὁ δῆ-
μιος ἔλεγεν· «οὐδέποτε θὰ μὲ συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς ἐπὶ τῷ
μαρτυρίῳ τῆς δυστυχῆς αὐτῆς κόρης; (οἱ Ἀγγλοὶ εἶχαν
κατασκευάσει τὸ ἱκρίον τὸς ὕψην ὡς ἔλεγε, ὥστε μόλις ἡ πυρὰ
ἐθέρμαινε τὰς σάρκας τῆς Ἰωάννας· καὶ καιομένη βραδέως
ἠσθάνετο φρικωδεστάτους τοὺς πόνοους). — Ἡ ἀπόφασις αὕτη
ἀπεδοκιμάσθη εὐθὺς ἐν Λονδίῳ. Λόγδος τις μάλιστα ἔλεγε
δημοσίᾳ «Ἐὰν ἡ γυνὴ αὕτη ἐγεννήτο Ἀγγλίς ἤθελε τύχει
μυρίων τιμῶν. Ὁ δὲ Τρασσάρ ἰδιαιτέρος γραμματεὺς τοῦ
Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἔλεγεν ἠτιμάσθημεν φονεύσαντες τὴν
γενναίαν αὐτὴν κόρην τῆς ὁποίας βέβαια ἡ ψυχὴ ἐπαναπαύε-
ται τῶρα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Πλάστου.

10 Ἰουνίου. Ἐν Καίρῳ 1883.

Σ. Π. Ι.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗΣ

Σκιαγραφία ἐπιμνημόσυτος.

I

Δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀνατεῖλει ἡ ἐνάτη τοῦ παρελθόντος
Μαΐου ἡ ῥοδοθαφὴς ἡὼς μόλις ὑπεχρῆσεν τὰς ἄκρας τῶν ἀτ-
τικῶν ὀρέων καὶ οἱ ἀστέρες διεγράφοντο τοῦ στερεώματος, ὅτε
ἐν ἀστρῶν διὰ ττον συγχρόνως, μία ὀνειροπόλος καὶ βεμβώδης
ὑπαρξὶς ἐσθένυτο ἐκ τῆς γῆς ἐσχαί. Ὁ Ἐμ. Στρατουδάκης,
ὁ νεαρὸς ψάλτης καὶ πολεμιστὴς τῆς Κρήτης, ἡ καλλιμολ-

πος του νεωτέρου ήμων Παρνασσού αήδων, παρέδιδε προς τον πλάστην την τελευταίαν αυτού πνοήν και το ήμας το ύστατον, και ή ψυχή αυτού εν μέσω των άρωματωδών αποπνοώντου έαρος και υπό τα έθωνά των πτηνών κελαθήματα έπερούτο εις ύπερουρανίους ανερχομένη χώρας.

Έν τῷ προσώπῳ του ψυχροραγούντος ποιητού ή ήρωϊς τῆς Μεσογείου άπωρραφίζετο ένός άκόμη προσφιλοῦς και φιλοστόργου αὐτῆς τέκνου, ή άτις νεολαία, ή αισθηματική και έξ ένθουσιασμοῦ σφριγῶσα, άπωδύρετο έν των σεμνοτέρων αὐτῆς έγκαλλωπισμάτων, ή δέ πενιχρά νεωτέρα ήμων φιλολογία άπώλλυν άποφυλλίζόμενοι έν των εὐδαιστερων αὐτῆς άνθών.

II

Μεϊραξ έτι ήδών ή Έμμανουήλ Στρατουδάκης, πρό δωδεκαετίας και πλέον, έν τῇ ήλικίᾳ άκόμη τῆς φαντασιώσεως και τῆς έλπίδος, διαμορφών έαυτόν τῇ πρώτῃ έγκυκλίῳ παιδείῃ, είχεν έπιδοθῆ μετά ζήλου ιδιαιτέρου περί τῆν διακοινίαν των μουσών, άναρπαζόμενος υπό του ποιητικῆύ εκείνου φεύματος, όπερ παρέσυρε πᾶσαν νεανικήν καρδίαν πρό όλίγων άκόμη ένιαυτών. Ό όλίγω βράδιον εισρεύσας κατακλυσμός του χρηματισμοῦ, των έγώιστικῶν ύπολογισμῶν και τῆς ήθικῆς άδιαφορίας, δέν είχεν εισέτι άπομαρᾶνει πᾶν αίσθημα και άποπνίξει πᾶσαν ένθουσιασμοῦ κραυγήν. Η ένθική ιδέα, δι' ής εἴμαρτο μικρόν έπειτα να περιτυλιζόσαι τῆν ήθικὴν και ύλικὴν αὐτῶν γυμνότητα οι έμποροι και εκμεταλλευταί των ένθικῶν πόθων και όνειρων, ήλεκτριζεν άκόμη τόν έλληνικόν λαόν. Άνέδιδεν εισέτι καπνοῦς και φλόγας τῷ Άρκάδι του Παπαρηγοπούλου, ή Βασιλειάδης έφιλοτέχνη τῆν Γαλάτειάν του, άρχαϊκῶ και έλληνοπρεπεί περιβάλλον κόσμῳ τῆν εις όθνεϊας άπηγήσεις ύποκλίνουσιν εύόλισθον ήμων γραμματολογίαν και ή Παράσχος εξύμνει τούς άθλους τῆς Γραβιάς και του Μεσολογγίου, συγκινῶν και γαλθανίζων εις ένθουσιώδη έπιφορᾶν τὰ πλήθη. "Ηλιπίζεν, ένθουσιᾶ, έφρόνει άνδρικώτερον και έπίστευεν ίσως έπί τῷ ένθικόν ιδιανικόν τότε ή έλληνική νεολαία.

Ό Στρατουδάκης τότε έγκλείων έν έαυτῷ τῷ ποιητικόν τάλαντον, ψυχὴν εύπαθῆ και εύεπίφορον εις ό,τι ώραϊόν και εύγενές, υπό τῆν εύκραστεραν εκείνην κοινωνικήν άτυμύσφαιραν ύποθαλπόμενος, εκδηλοῖ τῆν ποιητικὴν αὐτοῦ φύσιν και παραδίδωσι τὰς πρώτας αὐτοῦ έμπνεύσεις άτημελήτους έν τῇ άθωότητι αὐτῶν, και διατυποῖ τόν ένδιάθετον κόσμον, ως ένόει αὐτόν και ήσθάνετο άνευ τεχνολογικοῦ διαπλάσμοῦ και έπιμεμελημένης περί τόν στίχον έξονυχίσεως. Τῆν άπλότητα δέ ταύτην και τῷ άνεπιτήδευτον έν τῇ έξωτερικῇ μορφῇ των ποιήσεων διετήρησεν ή ποιητῆς και έφεξῆς, όποτε ή μουσα αὐτοῦ ήλικιωθεΐσα και από πραγματικώτερον παραγομένη πηγῶν ήσθάνετο και έπόθει άρρενωπότερον. Τῇ έμφύτῳ μάλλον

ύπακοῦων έμπνεύσει και τῇ ιδίᾳ καλλιθησίᾳ πεπιστευμένος, οὔτε περί τούς κανόνες τῆς αισθητικῆς του Έγέλου είχεν άσχοληθῆ οὔτε περί τῆν μίμησιν των καλλιλογικῶν όρων του Λεσιγγίου έφρόντισε να ένδιατριψῆ, άλλ' οὔτ' έσχεν ύπογραμμόν έν τῷ στιχουργικῷ αὐτοῦ προσπλάσμασι τὰ άκροθνια των συγχρόνων έλλήνων ποιητῶν. Ό εύγλωττος τῆς Έλλάδος οὐρανός, ή έλληνικώτερα αὐτοῦ ψυχή και ή μελέτη των άριστουργημάτων τῆς δημώδους ποιήσεως, ήν εξαίρετως έλάτρευε, ήπῆρξαν ή άφετηρία των έμπνεύσεων αὐτοῦ. Έξῆτει, ει και άσθενός, ν' άντιγράψῃ έαυτόν, μήτε εις κλασικῶν συγγραφέων άπηγήματα ένωτιζόμενος μηδ' εις άναπόλησιν στίχων κοινῷ θαυμασμῷ ένδιούδς. Και μολονότι έν τισιν, έν τῷ πρώτοις αὐτοῦ δοκιμίοις ιδίως, διήκει ή νόμος ποιᾶς τινος άπομνημονεύσεως, όν μόνον αἱ άυτοτελεϊς και δημοιουργικαί μεταλλοφυαί διαφρεύουσι, οὐχ ήττον δέν άποτελεῖ συνθήκην άπαράβατον έν πάσαις αὐτοῦ ταῖς ποιήσεσι. "Άλλως τε δέ, και έκτοτε και μέχρι του νῦν μάλιστα, ή νεωτέρα έλληνική Γραμματολογία δέν φέρει άλλ' οὔτ' ήδύνατο να φέρῃ ιθαγενῆ και ιδιοφυᾶ τύπον, ιδίαν ακολουθοῦσα σχολήν. Έν τοῖς συγχρόνοις στιχουργήμασιν εύρήσει τις κραμά τι σύμφυτον βωμαντισμοῦ και κλασικισμοῦ, τῆν ήλαρότητα ήτοι του αισθηματος άνάμικτον τῇ φιλοσοφικῇ ιδέᾳ, τῆν έξ άντικειμένου παραστάσιν συγχεομένην έν τῇ προσωποποιήσει των παραβολωτέρων άφρημένων έννοιῶν, και τῆν διαφάνειαν τῆς έλληνικῆς φύσεως τεθολωμένην υπό τῆς ήμίχλης του γερμανικοῦ μυστικισμοῦ. Τοῦτο δέ λεκτέον διά πάντα κλάδον των καθ' ήμας ώραϊων τεχνῶν, έν τε τῇ γραφικῇ, τῇ πλαστικῇ και τῇ λογογραφικῇ καθόλου. Ειδ' όντως έπί των νεωτερον ποιητῶν έπέδρασαν οι άκαιροι ζενισμοί και άπεπλάνησαν εις έτεροτρόπους φοράς τῆν φαντασίαν, έλαχίστων, ει μη οὐδενός, άποφυγόντων όπωσούν τῷ βέυμα τοῦτο, μεταξύ αὐτῶν συγκατατακτέον και τόν άρτι εκλιπόντα ποιητήν, παρ' οὔ έπομένως δέν όφείλει ν' άξίωση τις πρωτοτυπίαν εξαίρετον.

Έκεινο, όπερ έλέχθη υπό τινος συγχρόνου αισθητικοῦ, ότι ή ποιητῆς δέν κείται υπέρνω παντός τόπου και χρόνου, άλλ' εξεικονίζει τῆν φυσιογνωμίαν, τὰ πάθη και τὰ αισθηματὰ τῆς έν ή άναπνείει και κινεῖται κοινωνίας, έστίν είτέρ ποτε άληθές και άναμφισβήτητον. Εις τούς ποιητικούς ήρίζοντας του Σαίξπηρ και του Βύρωνος διαχέεται ή ήμίχλη του άγγλικανικοῦ οὐρανοῦ, και έν τοῖς άριστουργήμασι του Γκαίτε και του Σχιλλέρου διήκει ή σκαϊότης και τῷ γριφώδες τῆς γερμανικῆς φυλῆς. Ό ποιητῆς δέν δημιουργεῖ ιδιον κόσμον διά τῆς φαντασίας, άλλότριον τῆς φυσικῆς και ιστορικῆς άληθείας, άλλότριον του περί έαυτόν ζώντος και αισθανομένου, οὔτε άπειθύνεται εις έσοχὴν άγνωστον και άνύπαρκτον. Τούναντίον άντιγράφει και εξεικονίζει τόν βαθμόν τῆς συγχρόνου, έλεγειαογραφῶν, μέλπων, ένθουσιάζων, συμπάσχων και διαθρυπτόμενος έπί τοῖς κοινωνικῷς παθήμασι και ταῖς του ιδίου ένθους περι-

πετειαις και επιθυμιας. Το αισθητικόν τουτο αξίωμα αποβαινει προηλοτερον εν σχεσει προς το ημετερον εθνος, όπερ, διανυσον εν τήν πρώτην περίοδον τῆς κοινωνικῆς και πνευματικῆς αὐτοῦ άναπλάσεως, και εν τῇ προπαιδείᾳ εισέτι του ευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ άσκούμενον, δέν δύναται να έχῃ άκόμη ιδίᾳ σφραγίδι τετυπωμένην οὔτε τῆν τέχνην, οὔτε τῆν επιστήμην, οὔτε τῆν γλώσσαν, οὔτε τῆν γραμματολογίαν, οὔτε τὰς λεπτομερείας τῆς κοινωνικῆς και πολιτικῆς αὐτοῦ ζωῆς. Ό δέ Στρατουδάκης, και τοι και οὔτος εν τῷ φεύματι τῆς συγχύσεως ταύτης παρασυρόμενος, ήδυνήθη εν τοσοῦτω να διασώσῃ, ήττον άποπλανηθεΐσιν, τῆν φαντασίαν και τῷ πνεῦμα αὐτοῦ, να επιχύσῃ δ' έλληνικώτεραν χροίαν εν τοῖς πλείστοις των μεταγενεστέρων αὐτοῦ ποιημάτων, ιδίως των εις δημώδη γλώσσαν εκπεπονημένων και εις ένθικᾶ άναγερμένων θεματα. Η μουσα του θανόντος ποιητοῦ δέν έχει άναμφισβήτως δημοιουργικήν δύναμιν και πολυτέλειαν περί τῆν φράσιν και τῆν τεχνικὴν περί τῷ ύφῳ και τῆν λέξιν περιβολήν, άλλ' οὔδὲ τῆν άπαραίτητον στενότητα τῆς έννοιᾶς, ήτις έστίν ιδιον γνώρισμα τῆς λυρικῆς ποιήσεως, διό και πολλά αὐτοῦ ποιήματα χαρακτηρίζονται επί πλατειασμῶ, αποβάλλοντι τῆν γοργότητα τῆς έντυπώσεως. Έξῆτει μάλλον να συγκινήσῃ ή να έπιδειχθῆ τῇ έξωτερικῇ χαρτολογίᾳ εξαρσκούμένη. Άλλά διαπνέεται όμως πανταχοῦ και πάντοτε εκ του πάθους και του ένθουσιασμοῦ, εκ τῆς συντριβῆς και του έλέους. Διό και ήθυσίαζε πολλάκις τῆν λέξιν χάριν τῆς ιδέας και τῆν λεπτολόγον κομψότητα χάριν των μεταφορῶν και εικόνων, ως ζωγράφος προσέχων εις τὰς κυρίας γραμμάς τῆς συνθέσεως μάλλον ή εις τῆν επί μέρους ακριβολογίαν του χρωματισμοῦ. Έν τῇ καθαρῇ γλώσσῃ, ή συγῆ συνήθως έχρηστο, άληθῶς οὐκ ήν καλλιτέχνης του λόγου, άλλ' έγνωρίζε, μετά τόν Ζαλοκώσταν ίσως, τῷ μυστήριον τῆς δημώδους γλώσσης, τῆς άνθεύτου και άμειγούς ζενισμῶν παρεσθαρμένων, δι' ής εκφράζει και κοινωνεῖ τὰ αισθηματὰ και διανοήματα αὐτοῦ ή έλληνικός λαός. Εις τῆν δημοτικὴν γλώσσαν συνθετο τὰς περικαλλεστέρως και περιπαθεστέρως αὐτοῦ στροφάς. Οὔτωσι, εκτραγωδῶν τὰς περιπετείας και τῆν έξοχον υπέρ τῆς έλευθερίας έθελουσίαν του Μεσολογγίου, πρό τῆς όποιᾶς έστη εκπληκτος ή ψυχρᾶ τῆς Ευρώπης διπλωματία, ιδού πῶς περιγράφει του άγίου εκείνου υπέρ τῆς πατρίδος όλοκαυτώματος τὰς κρισίμους στιγμάς, καθ' ἄς ένῶ οι πολιορκούμενοι έποιοῦν τῆν σπαρακτικὴν εκείνην έξοδον, ώσει ζωντανός καταρράκτης, κατὰ τόν ποιητήν, και άνεμοστρόβιλος εκχεόμενος κατὰ των πολιορκητῶν, ώσει

..... Άνεμοστρόβιλος θαρρεῖς με κεραυνούς περνάει
Και άσπλαγχνος, άλύπητος μίσ' στην άγριο πάλη
Πατεῖ κορμιά ανθρώπινα και φεύγει και βογγάει,
οἱ έντός έναπολειφθέντες υπό τὰς φλόγας του πυρπολικῶν δαυλου του Καψάλη έτέλουν τόν μυστικόν δειπνον τῆς άναγεννήσεως του έλληνικοῦ ένθους:
.....
Ευποῦν οι τουρκοί... τῆ θολῆ του 'Ιμπραήμ' μάτι
Στηλώνεται περίτρομο στο σκοτωμῶ που βόγγει...
Τὸ εἶδε κ' άνετριγίλας στο μελάν του αἵτι.
Ξάρνου μπροστά του άντίκρουσε τῆ έρμα Μισολόγγι.
Σιωπηλῶ, περήφανο στο ζυλοκραβδάτο του,
'Στῆν τόν Θεάνθρωπο Χριστὸ άπάνω στο σταυρό του.
.....

Τὸ εἶδε κ' εἰνάχθησαν βαθεια τὰ σωτικά του
Και φρενιασμένος, τρέμοντας—έκεῖ, εκεῖ— φωνάζει
—Πατεῖστέτο—και γλήγοροι εις τὰ προστάγματα του
Οἱ ταχτικοί του γύνονται, κ' ή 'Ρούμελη σπαράζει,
Τὸ ζώνουν κ' αναδαινουνε, γκρεμίζουν και περνοῦνε.
.....

Βροντᾶ ή γῆ και καίγεται... τὸ Μεσολόγγι άνάρτει...
Τὰ τρίματά του φαίνονται 'σάν άνεμοδαρμένα...
'Εδῶ μαυρίζει κόκκαλο, εκεῖ σπαθί άντράφτει...
Λιθάρια, χώματα, βροχή και ζύλα καπνισμένα.
Κι' άγκαλιασμένα φαίνονται μίσ' στην άνεμοζάλη
Τὸ βίσο του Δεσπότη του, τὸ χέρι του Καψάλη.

Τὸ πείρασμά του ή βοριᾶς κρατεῖ τὸ φύσημά του
Μή σβύσῃ τῆν κεροδοσᾶ και δέν τῆν 'δουν τ' αστέρια,
Κεροδοσᾶ τῆς λευθεριάς και του πικροῦ θανάτου
Γιὰ να τῆν 'δουν τὰ κλέφτικα τῆς 'Ρούμελης λημέρια,
Γιὰ να τῆν 'δῆ τὸ Δίστομο με τὸν Καρβιάνη
Και του Νικήτα τὸ σπαθί γυμνὸ στο Δερβενάκι.

III

Η ποιησις του Στρατουδάκη, από γενικώτερας περιωπῆς εξεταζομένη, δέν ήτο πάντῃ ξένη τῆς έλληνικῆς εκείνης διαχρώσεως, ήτις άλλως τε, άυτοφύως προίον τῆς δημώδους έλληνικῆς ποιήσεως, χαρακτηρίζει τὰ ήματα του έλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὸ πλείστον, οὐδ' είχε τῆν φαιδρότητα, τὸ μειδιάμα και τῆν έλπίδα, ήτις εἶδε άληθῶς να διήκη εις τῆν ποιήσιν τῆς συγχρόνου γενεᾶς. Άλλ' ή υπερβάλλον αὐτοῦ λυρισμός, ή εις τὸ έλεος και τὸ δεινολόγημα απολήγων, οὐκ ήν δάνειος, ως τὰς πλείστοις καθ' ήμας εἴθε, και τῇ επιμέπτῳ ζενοτροπιᾷ υπεξελεγχόμενος, ει και, ως εἰκός, επείδρασαν πως των ψυχολογικῶν διαθέσεων του ποιητοῦ αἱ ένθιμοῖ άνακρούσεις των νεωτέρων ποιητῶν, ένωτιζόμενων εις τὰ θρηνωδῆ κλαυθηρίσματα του Βυρωνισμοῦ, όστις, επιβαλῶν εφ' ικανούς ένιαυτούς τόν θρῆνον και τῆν αυτοπάθειαν και εις τόν συγχρόνον τῆς Ευρώπης ποιητικόν κόσμον, δέν ήδύνατο εἰμῆ να βαυκαλίσῃ και τῆν νεωτέρα ήμων φιλολογίαν. Οὐχ ήττον ή μουσα του Στρατουδάκη δέν παρήγιστο εκ του άπληκτικῶς σπληνισμοῦ και τῆς πεισιθανάτου εκείνης φιλοσοφικῆς ένιας, ήτις αποκαλεί εκ συστήματος τὰς ήδονὰς και τὰς αποκαύσεις του κόσμου και προσηλωμένη εις τὸ κενόν του μηδενισμοῦ και του χάους ύπολαμβάνει αὐτόν άπέραντον νεκροταφείον. Τούναντίον υπεκκειμενικῶς αισθηματος, διαυγῆς και άνεπιπλαστος εκφρασις πόνου και άτομισμός, ως είπειν, έμπνεύσεως εκίνουν τὰς χορδὰς τῆς λύρας του ποιητοῦ, εἰ ποτε δ' αὐτῇ εξέπεμπεν μολπὰς οἰμωγῆς και άπολοφυρμού, αὐται άπέρρεον εκ πραγματικῶν παθήσεων και έντυπώσεων, εκ ποιᾶς τινος πικρίας και άπογοητεύσεως, ήν έμπνείει άναποδράστος εις πᾶσαν ποιητικὴν καρδίαν ή περίοδος αὐτῆ του χρηματισμοῦ, τῆς ήθικῆς ξηρασίας και τῆς παραγνωρίσεως. Η γάπα τῆν ζωήν, τὸ φῶς, τὰ άνθη και των άργῶν τὰ θέλητρα, έπίστευεν εις τῆν φιλίαν, τόν έρωτα, τῆν πατρίδα, βαθεῶς παθινόμενος πρό των κοινωνικῶν παραφρονῶν και εις ύψος ένθουσιασμοῦ μεταρσιούμενος ένώπιον των ένάρετων και πατριωτικῶν πράξεων, "Εσθθος κατὰ τὰ πρώτα αὐτοῦ βήματα εισέτι, συνήνωσεν ίσως οἰμωγὰς τινος και οὔτος έν μέσω τῆς μεγάλης συναυλίας των ποιητικῶν θρήνων και στεναγμῶν, άγνωῶν άναμφισβόλων και αὐτός οὔτος τῆν δικαιολογικὴν αὐτῶν πηγῆν. Άλλ' ότε βραδυτέρον διά τῆς μελέτης και τῆς πείρας άπέκτησεν ύγιεστέρως άρχὰς έν τῷ βίῳ, ή δέ κρίσις και παρα-

τηρητικότης βαθμηδὸν ἐχαλιναγώγησαν τὰς κινδυνώεις τῆς φαντασίας ἡμᾶς, τότε καὶ αἱ ποιήσεις αὐτοῦ περιεβλήθησαν ἀνδρικοτέραν μορφήν. Ἄλλοτε, ἐν τῇ νεανικωτέρᾳ εἰσέτι ποιητικῇ αὐτοῦ μέθῃ, ὠνειροπόλησε καὶ οὗτος καὶ ἐπλάσε τὸ ἴδιον ὄν τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ ἐκ πυρᾶς καὶ τέφρας καὶ ὀδύνης καὶ σκιάς, καὶ ἐπόθει αὐτὴν περιπολοῦσαν ὡς φάσμα καὶ εἰς τὰς σκιάς τῶν κοιμητηρίων ἢ τῶν ἀβύσσων ἀφανίζομένην. Ἄλλ' ὅτε ὁ καπνὸς τῆς πυρίτιδος καὶ ὁ ἀλαλαγμὸς τῶν μαχῶν ἐν Κρήτῃ, ἐνθα προσέδραμε τελευταῖον μαχητῆς, ἀνεστήλωσαν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸ φρόνημα καὶ ἐκίνησαν εἰς εὐγενεστέρας ἐμπνεύσεις τὴν πολεμικὴν τοῦ ποιητοῦ λύραν, συνέτριψε τὸ σκελετώδες ἐκεῖνο μορμολύκειον ἰνδαλμα τῆς φίλης του, καὶ ἀφαντάσθη καὶ ἐπεθύμησεν αὐτὴν ὡς σπαρτιάτιδα ἢ τοῦ Σουλίου ἡρώϊδα, ἀναφωνῶν:

ὦ! πόσον τώρα σὲ μισῶ δειλὸν παρθένου κάλλος
Ὅσον οὐδεὶς σ' ἐμίσησεν ἐπὶ τοῦ κόσμου ἄλλος.
Συνεσταλμένον καὶ ὠρὸν περιπαθὲς καὶ φθῖνον
Δὲν θέλω πλέον ν' ἀγαπῶ τὸ λυπημένον κρῖνον.
Νὰ κατοπτρίζεται δειλὴ δὲν θέλω ἡ ψυχὴ μου
Εἰς χαυνωμένα ὄμματα μετὰ φωνῆς πενθίμου.

Τὴν θέλω τῆς καρδίας μου ἐγὼ τὴν ἐρωμένην
Ὡς λεύκην ὑπερήφανον εὐτέλμως ὑφουμένην
Μ' ἀκτινοβόλους ὀρθαλοῦς, μὲ στίθη φλογισμένα,
Σιτόχροον, ἠλιοκρῆ, μὲ χεῖλη ἀνεμιμένα
Ὅνειροπόλου συμπλοκῶν τὴν θέλω καὶ πολέμων
Καὶ ὄχι πλάσμα ἀσθενὲς περιλυπὸν καὶ τρέμον.

Τὴν θέλω δετὴ σήμερον ἀνάπτει ἡ πυρτις
Καὶ μάχεται ἀρματωδὲς εἰς τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης
Τὴν θέλω μὲ πυρκαῖστα ἀνδρειωμένα στήθη
Ἀκάθεκτος νὰ ρίπτεται εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰ πλήθη.
Νὰ φέρῃ ἔξω δεισιμόν ἡ λιγυρὰ τῆς μέσης
Καὶ εἰς λυσσῶδη συμπλοκῆν πλησίον μου νὰ πύση.

Οὕτως εἰσακολούθων νὰ πλάττῃ τὸν ἰδεώδη τύπον τῆς Βεατρίκης αὐτοῦ ὁ ποιητῆς, ἀνατείνεται διὰ τῆς εὐπτέρου φαντασίας πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐρωμένης, τῆς πατρίδος, τὴν εἰς τὰ ὄμματά του ὑπὸ τὰς φλόγας καὶ τοὺς καπνοὺς τῶν μαχῶν ἀπινδαλματίζομένην, ἐνθους ἀναφωνῶν:

Αἶ! ὅταν γίνῃ ἀμαζῶν ἡ ἑλληνὶς παρθένος,
Ὅταν τῆς Δέσπως αἰσθανθῇ τὴν βῶμην καὶ τὸ σθέος
Καὶ τοῦ Ζηλόγου τὸν κρημνὸν ἀρόδως ἀνεῖση
Ὅποταν ἐνθους τ' ἀσμάτα τοῦ Ῥήγα τραγωδήσῃ,
Τότε τὸ στήθος θά γενῆ τῆς νεολαίας βράχος
Τασσομίμος καὶ ἐχθρικῶν κυμάτων ἀπαράχος.

Τοιοῦτον διεμύρφο ἑαυτὸν ὁ Στρατουδάκης, ἐπανορθῶν διὰ τοῦ χρόνου τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡθῆς τὰς ποιητικὰς τυχὸν ἀποπλανήσεις, ἐπὶ γεννασιότερας τρεπόμενος ἐμπνεύσεις καὶ εὐγενέστερα ἰδανικὰ ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ δημι-

ουργῶν. Καὶ ἤθελεν ἀναμφιβόλως παρασκευάσει ἐνδοξον μέλλον καὶ καταλάβει ἐπιφανῆ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ θέσιν, εἰ μὴ αἰσθημα δίκαιας ἀπογοητεύσεως καὶ πόνου εὐγενούς δὲν διήρχετο, ὡς πνοὴ λιθῶς, τὸν ἀνθόσπαρτον καὶ ἀρωματωδὴ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κόσμον. Διότι βραδύτερον, ὅτε ἡ κοινωνικὴ ἀνάγκη καὶ ἡ σκληρὰ τῆς πραγματικότητος πείρα ἐδίδαξαν αὐτὸν ὅτι ἡ ζωὴ—καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ποιητοῦ κατ' ἐξοχὴν—οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ ὁ σταυρὸς τοῦ μαρτυρίου δι' ἀνθρώπων περιεστεμμένους ὅταν ἐστράφη περὶ ἑαυτὸν καὶ καταμέτρησε τὴν πεζότητα, τὴν βραστότητα καὶ τὴν αἰσθηματικὴν ἀσφυζίαν τῆς συγχρόνου γενεᾶς ὅταν εἶδε καὶ συνησθάνθη μυχίως ὅτι αἱ εὐγενεῖς τῆς λύρας αὐτοῦ ἀναπάλλσεις καὶ μολπαὶ ἐπνίγοντο εἰς τὸν μεταλλικὸν κρότον τῶν χρηματιστῶν, πᾶσα δ' ἰδέα ὑψηλὴ καὶ μεγαλοουργὸς ἠφανίζετο εἰς τὸ βρεῦμα τοῦ ἐπιπεσόντος τελευταῖον ἠθικοῦ κατακλυσμοῦ, τότε κατελήφθη ὑπὸ τοῦ δυσφρέκτου ἐκείνου αἰσθηματος τῆς ἀνίας, ἣτις διεδέχθη καὶ διαδέχεται πᾶσαν ποιητικὴν παρ' ἡμῖν ἐμπνευσιν καὶ ἐξατμίζει πᾶσαν θερμότητα αἰσθηματος. Εἶχε σιγήσει ὅθεν ἡ λύρα τοῦ ποιητοῦ, ὡς εἶχον σιγήσει καὶ πολλῶν ἄλλων, μόνον δ' ἐκάστοτε, ὁσάκις ὁ τιναγμὸς τῶν ἀλύσεων τῆς Κρήτης καὶ οἱ γογγυσμοὶ τῶν δούλων ἀδελφῶν ἀντήχουν ἐν τῇ ὠραίᾳ αὐτοῦ ψυχῇ, ἐπαναλάμβανε τὸ ἔσχα καὶ ἐτόνιζε πρὸς τὴν λύραν αὐτοῦ τὴν εὐμολπον, ἀνυμνῶν τοὺς θρηνώδεις τῆς νήσου ἄθλους καὶ ἐλεγεῖσι τῆς δούλης Ἑλλάδος τὰ ἐπώδυνα μαρτύρια. Ἀποκρούουσα ἰμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ πάσας αὐτῆς τὰς χορδὰς ἡ λύρα τοῦ ποιητοῦ διέσωζεν ἀβλαβῆ τὴν ἱερωτέραν, τὴν τῆς πατρίδος, ἣς τὴν τύχην καὶ τὰς περιπετείας παρηκολούθει μετὰ παλμῶν ἐναγωνίων κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνακίνησιν τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ λαῶν. Συγχρίνων δὲ τὴν τιτάνειον ἐκείνην τῆς ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως γενεᾶν πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν, τὴν ἐκτεθηλυμένην καὶ χαῦνον ἐκ τῆς ἡδυσπαθείας καὶ τοῦ κορεσμοῦ, καὶ συνειδῶς τὴν ἐνοχον ἀπραγμοσύνην αὐτῆς, καθ' ὃν χρόνον βάρβαρα καὶ δυσώνυμα φύλα διεξεδίκουν τὰ ἱστορικὰ ἡμῶν δικαιώματα, ἰδοὺ ὅποια μεστὰ πικρίας καὶ ἄλγους ἐκφέρει ἐπη ἐν τινι ἐπὶ τῷ θανάτῳ γηραίου ἀγωνιστοῦ ἐλεγείῳ:

Κάτω τὰ μάτια καὶ γυμνὴ τὴ κεφαλὴ μπροστά τους
Καινούργια, ἀχάριστη γενιά, ποῦ μὲ νερὸ τῆς λήθης
Τὰ ματωμένα σήμερα βαντίζεις σάβανά τους
Σὲν νᾶσαι φράγκα ἀλλόφυλη κι' ἀπ' ἄλλους ἐγεννήθης,
Βοῦ ποῦ καὶ ἡ Μοῦσά τους ἀκόμα σὲ ταραίζει
Κι' ἡ Λαύρα—ἀγιο ὄνομα—τὰ νερὰ σου τειράζει.

Αἶ! κουραστήκατε πολὺ, τὸ ξέρουμε... ἀλήθεια...
Σ' ἀπάτητα τῆς Μοῦσᾶ τῆς λημέρια ν' ἀκουθᾶτε
Πλᾶτες εἰσεῖς δὲν ἔχετε γιὰ τὸ βουνὸ καὶ στήθια...
Στενὰ πολὺ ποδήματα... τσαρούχια δὲν φορᾶτε...

Μεῖνατε κάτω, χαμηλὰ καλλιτέρα σὲς πιάνει,
Τὸ χόρτο δὲ θά μετρηθῇ ποτὲ μὲ τὸ πλατάνι.

Καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν δριμύτατον ἀφορισμὸν αὐτοῦ μετὰ πλείονος πικρίας κατὰ τῆς ἀγνωμόνος γενεᾶς ἀποτεινόμενος πρὸς τὰ ἐπιζῶντα λείψανα τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος:

Πιᾶστε τοῦ τάρου ἤρωες τὴ στρίτα ἕνας—ἕνας...
Ἦλθανε χρόνια δισεγὰ, καταραμένα χρόνια
Καὶ δὲν μπορεῖ πλιά ἀπὸ οἶς μ' ἐμᾶς νὰ ζῆ κανένας,
Ὅταν κορᾶκοι γρούρουνε, σωμαίουνε τ' ἀηδόνια.
Ἦτανε τότε ἀοῖξε στὴ γῆ μας ποῦ ἀνθοῦσε
Τὸ καρσοφύλλι ἀναθε κι' ὁ Ῥήγας τραγουδοῦσε.

Τώρα βουθά, ἀκίνητα στὸν τοῦχου κρεμασμένα
Ἀπὸ παιδιὰ ἀχάριστα κ' ἐγκόμια φραγκομένα
Λησουνημένα ἢ σκουρᾶ βλημερία τὰ τρώγει
Καὶ δίχως δάκρυ χάνονται καὶ δίχως μορλόγι
Τὸ καρσοφύλλι, τὸ σπαθὶ καὶ τ' ἀγυρὴ πιστόλι
Π' ἀνάστησαν τὸ γένος μας... τ' ἀλησμονῆσαν ὄλοι.

Ἡ γῆ αὐτὴ τοῦ Γολγοθᾶ ὅπου δὲν ἔχει ἄκρη
Ποῦ νὰ μὴν ἐποτίσθηκε μὲ αἷμα καὶ μὲ δάκρυ
Ἀπ' τὴ μεγάλη φλέβα σας καὶ τ' ἀναμμένο μάτι,
Δὲν ἔχει γιὰ τὸ βῆμά σας οὐτ' ἓνα μονοπάτι.
Ὅλα στενὰ καὶ ἡ ζωὴ κ' αὐτὰ τὰ ὄνειρά μας
Στενὸ τὸ στήθος καὶ στενὴ ἀκόμα κ' ἡ καρδιά μας.

IV.

Τελευταῖον ὅτε ἐξεργάγη τῷ 1878 ἐν Κρήτῃ ἡ ἐπαναστασία καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτῆς οἱ λέοντες τοῦ Μεσσαρᾶ καὶ τοῦ Χειροσπηλαίου ἠγωνίζοντο ν' ἀποτινάξωσι τὴν πέδην τῆς τυραννίας, ὁ Στρατουδάκης ἐδραμεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος ταχθεὶς ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Ἀνατολικοῦ Σελίνου Κορκιδῆν, οὗ διετέλεσε ἰδιαίτερος γραμματεὺς καὶ συνομιλητῆς περιφλέμενος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἐκεῖ, ἀντλῶν νέας ἐμπνεύσεις καὶ ἀναζωπυρούμενος ἐκ τῆς ἱερᾶς φωταφίας τῶν μαχῶν, συνενῶν δὲ τῆς λύρας αὐτοῦ τὰ ἐνθουσιαστικὰ μελωδήματα πρὸς τὴν κλαγγὴν τῶν κρητικῶν ὄπλων, παρέμεινε ἄχρι τέλους εὐτολμος πολεμιστῆς, ἐνισχύων, παραμυθῶν, ἐξάπτων τὸ φρόνημα καὶ ἐνθουσιῶν τοὺς συναγωνιζομένους, οἷς ὑπῆρξεν ἐπιζήλον σέμνωμα καὶ χαρμονὴ εὐλικρινῆς. Ἐκεῖ εἶτε ἐν τῇ μέθῃ τῶν μαχῶν, εἶτε, κατὰ τὰ πολεμικὰ διαλείμματα, ἐπανερχόμενος διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὴν μεγάλην ἐποποιίαν τῶν κρητικῶν παραδόσεων, εἶτε μελετῶν τὸν εἰδυλικὸν βίον καὶ ταῖς ἀγροτικαῖς σκηνογραφίαις ἐπιτεροπόμενος, ὅτε μὲν ἀγρυπνῶν παρὰ τὸ πλευρὸν τραυματίου συναγωνιστοῦ, ὅτε δὲ πλέκων στεφάνους ἐκ δάφνης ἐπὶ τῶν νεκρῶν τῶν ἡρωϊκῶς πιπτόντων, ἄλλοτε δὲ παρὰ τὸν μινυρισμὸν φιλερῆμου βύκακος ἢ ὑπὸ τὴν ἐλάτην τοῦ βουνοῦ, καὶ παρὰ τὸ ἄρωμα τοῦ θύμου, ἐφιλοτέχνησε τὰς Κρητικὰς Ἐμπνεύσεις, τὴν κρατίστην τῶν λυρικῶν αὐτοῦ συλλογῶν, ἣτις ὑπῆρξε τὸ κύκνειον αὐτοῦ ἔσχα, καὶ ἐν ἣ διαπρέπει αἰσθημα φλογερᾶς φιλοπατρίας.

Ἄλλ' εὐμαρτο καὶ τὸ ἐπαναστατικὸν ἐκεῖνο τῆς πολυ-

τλήμονος Κρήτης πῦρ ν' ἀποσβεσθῇ ὑπὸ τὰ ἑτεροβόλα τῆς διπλωματίας μαγγανεύματα, καὶ ὁ Στρατουδάκης, βαρυαλγῆς καὶ ἀσχάλλων τῇ παρασπόνθῳ πολιτικῇ τῆς γραίας Ἀλβιωνος, ἐπανεκάμπτει ἐνταῦθα παρὰ τὰ φίλτρα τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τῶν φίλων. Ἀπολέσας ἅπαξ ἐτι τὸ ὠραιότερον αὐτοῦ ὄνειρον—τὴν Κρήτην ἐλευθέραν—καὶ μετὰ τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὴν γοητείαν τῆς αὐτόθι ἐπαναστάσεως, ἀποδυθεὶς ἐκ νέου εἰς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἄχαριν καὶ ἐπίπονον ἀγῶνα, ἐν μέσῳ τῶν μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν τῆς καθ' ἐκάστην ζωῆς ἠναγκασμένος νὰ πνίγῃ καὶ πάλιν πᾶσαν ἐνθουσιώδη ἐμπνευσιν, ἀνήρτησε τὴν αἰμόδρεκτον ἐκ τῶν μαχῶν λύραν ὑπὸ τὰς ἀράχνας καὶ τὴν κονίαν τῶν ἀρχαίων δημοσίου γραφείου, μετὰ ἄλγους ἀρρήτου ἀναμνησκόμενος τῶν τελευταίων ἐπαναστατικῶν περιπετειῶν καὶ ἐν τῇ θρησκευτικῇ σιγῇ τοῦ μελετηρίου αὐτοῦ καθ' ὥρας σχολῆς ἀποθησαυρίζων ἐν στίχοις τὰς πολυτίμους αὐτῶν ἀναμνήσεις.

V.

Τοιοῦτος ἐν μικρογραφίᾳ ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ ἄρτι ἀφ' ἡμῶν μεταστάντος ποιητοῦ, οὗ τὴν πρόωρον ἀπώλειαν ἐθρήνησεν καὶ συνησθάνθη βαθέως ἡ κοινωνία, διότι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς φιλολογικῆς στεριώσεως σπάνια εἰσὶν ἀληθῶς τὰ γνήσια τοῦ Παρνασσοῦ ἄνθη. Καὶ δὲν ἔχει μὲν νὰ ἐπιδείξῃ οὔτε τίτλους κοινωνικῆς ἐπιστημότητος οὔτε μεμβράνας συνθηματικῆς περιοπῆς. Συνοψίζεται ὅμως ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν τριῶν τούτων ὄρων «πόνος, αἰσθημα, καθήκον,» καὶ ποτε ἡ ἱστορία τῆς ἐλαφρᾶς ἡμῶν γραμματολογίας θέλει ἀναντιρρῶτως διαφυλάξει χρυσὴν τινα σελίδα χαράττουσα ἐπὶ πολὺ ἀνεξίτηλον τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ, οὗ τὸ μέλλον προσιωνίζετο εὐρύτερον καὶ πλουσιωτέρον ποιητικῶν δαφνῶν εὐσιωνότερον.

Ἄλλ' ἐν τῇ ἀκμῇ εἰσέτι τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἐλπίδων, εὐμαρτο νὰ εὕρῃ αὐτὸν ὁ θάνατος, ὡσεὶ ἐξ ἐνέδρας αἴφνης ἐπελθὼν, οὗ, κατὰ προφητικὴν τινα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πρόφρησιν, πρὸ ὀλίγων ἐτι ἡμερῶν τὴν μοιραίαν προαίσθησιν ἐξέφραζε διὰ τῶν ἐξῆς περιπαθῶν καὶ κατακυκλικῶν στροφῶν:

Καὶ σὲ τὰ εἶδω, ὡς αὐτὰ δὲν θά βλαστήσουν πλέον
Εἶνε τὸ ἔαρ μου θαρρῶ αὐτὸ τὸ τελευταῖον.
Ὅταν τὰ ἄνθη πέσωσιν αὐτὰ νεκρὰ, ὦ κόρη
Ἐν ἄστρον εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὰ δώματα θιώρει.
Μὴ μὲ ζητήσης εἰς τὴν γῆν μὲ βλέμμα συμπαιθεῖς,
Βλέπε τὸ ἄστρον τὸ χλωμὸν ἐν μέσῳ τῆς σκοτίας.
Ἀθήνησιν, Ἰούλιος 1883.

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΑΝΔΡΩΝ.

Α.) Μουσουργοί.

f) Vincenzo Bellini.

Ο αγαπητότερος των νεωτέρων μελοδραματοποιών ἐγεννήθη τῇ 1 Νοεμβρίου 1801 ἐν Κατάνη τῆς Σικελίας ἀπὸ τοῦ 1819 ἐσπούδασε τὴν μουσικὴν ἐν τῷ φιδεῖφ τῆς Νεαπόλεως καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοὺς μουσικοδιδασκάλους Tri Ho καὶ Zingarelli. Αἱ πρώται αὐτοῦ συνθέσεις εἶναι ἐκκλησιαστικὰ τινὰ ἄσματα, συμφωνίαι τινὲς διὰ πλαγίον, εὐθύον καὶ κλειδοκύμβαλον καὶ ἁρμονία τῆς Ismene. Κατὰ πρῶτον ὁμοῦ ἐπέσπυεν εἰς ἑαυτὸν τοῦ μουσικοῦ κόσμου τὴν προσοχὴν διὰ τοῦ μελοδράματος Adelson e Salvini παρασταθέντος ἐν Νεαπόλει τῷ 1824 συνεπέειξ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ μελοδράματος τούτου ἔλαθε τὴν ἐντολὴν νὰ συνθέσῃ διὰ τὸ θέατρον τῆς Νεαπόλεως San. Carlo τὸ μελοδράμα Bianca e Fernando, ἀναβίβασθὲν τῷ 1826 ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Τὸ ἔργον τοῦτο τοσοῦτον ἤρσεν, ὥς τε ὁ μουσουργὸς ἐκλήθη εἰς Μεδιόλανον, ὅπως γράψῃ διὰ τὸ θέατρον Scala καὶ τὴν θεατρικὴν περιόδον τοῦ 1827, τοῦτο δὲ ἐθεωρεῖτο ἰδιόζουσα τιμὴ. Ἐγράψε λοιπὸν τὸ μελοδράμα *il Pirata*, δι' οὗ διεσπάρη ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν ἡ μουσικὴ αὐτοῦ φήμη. Τὸ κείμενον τοῦ μελοδράματος τούτου ἔγραψεν ὁ Felice Romani, ὃς ἔκτοτε συνεγράψθη τῷ μουσουργῷ μετὰ πάσης προθυμίας δι' ὅλου τοῦ σταδίου αὐτοῦ. Τότε ἔγραψε ἀλληλοδιαδόχως τὰ μελοδράματα *la Straniera*, διδαχθὲν τῷ 1829 ἐν Μεδιολάνῳ, *i capuleti ed i Montecchi*, τῷ 1830 ἐν Βενετίᾳ, *la Sonnambula*, διὰ τὸ θέατρον Pasta ἐν Μεδιολάνῳ, *Norma* καὶ *Beatrice di Tenda* γραφέντα τῷ 1831, ἅτινα ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἠκούοντο καὶ ἐπανειλημένως ἐν παντὶ θεάτρῳ ἐδιδάσκοντο. Τῷ 1833 ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους ἐνθα μετὰ τοῦ Rossini καὶ Cherubini ἀναστρεφόμενος, ἀπεδήμησεν ἐπὶ μικρὸν εἰς Λονδίον, καὶ ἀρίστης ὑποδοχῆς τυχὼν αὐτότι ἐπανεκάμφεν εἰς Παρισίους καὶ ἔγραψε διὰ τὸ θέατρον τῶν Ἰταλικῶν μελοδραμάτων τὸ ἔργον τοῦ *Puritani*, ὑπερμετὰ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐγένετο δεκτὸν καὶ κατέστησεν ἅμα γνωστὰς καλλιτεχνικὰς τινὰς οὐχὶ ἀσημάντους προόδους τοῦ μουσουργοῦ. Δυστυχῶς πρόωρος θάνατος ἐσίγησε τὰς χορδὰς τῆς ἐντόνου καύτης λύρας. Τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1835 ἀπέθανεν ὁ Bellini ἐν Puteaux τῶν Παρισίων. Ὁ Bellini δὲν εἶναι δραματικὸς τις, ὡς εἰπεῖν, μουσουργὸς ἢ πρόθεσις τοῦ δὲν εἶναι νὰ συνθέσῃ δραματικὸν τι ὅλον, ἀλλὰ μόνον τοῖς ἀειδοῖς εὐρύ ἔδαφος θεατρικῶν συνεπειῶν νὰ παράσχῃ, χάριν δὲ τῆς προθέσεως τοῦ καύτης θυσιάζει πολλάκις

τὴν δραματικὴν τοῦ ὅλου χοροῦ. Πρὸς τοῦτοις στερεῖται τῆς ὑπερχειλιζούσης εὐφυΐας καὶ πολυφαντάστου ποιικιλίας τοῦ Rossini εἰργάζετο ἐν τοῦτοις μετὰ μείζονος συνειδήσεως καὶ ἐπιμελέστερον τοῦ Rossini καὶ ἔσπερεῖτο ἐπίσης τῆς ποιῆσεως ἐκείνης ἀμελείας, ἥτις χαρακτηρίζεται ἐκείνων· οὐχ ἥττον ὁμοῦς μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὴν τελείαν τῶν ἔργων τοῦ ἐπιτυχίαν εἶχε καὶ ἡ συγκυρία, ὅτι ἦσαν διατεθειμένοι αὐτῷ πρὸς μολπὴν τῶν ἔργων τοῦ διασημώτατοι ἀειδοὶ ὡς ὁ ὑψίφωνος Rabinι καὶ ἡ διάσημος Pasta, διὰ τὰ ιδιόρρυθμα τῆς ὁποιῶς προτερήματα πλείστα τῶν τραγικῶν ἔργων τοῦ προωρισμένα εἰσίν.

ΟΡΕΣΤΗΣ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

Λιθότυπα ὑποδέσεως προϊστορικῆ, ἀνακαλυφθέντα ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ.

Ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ Νεβάδα, πλησίον τῆς λίμνης τῶν Μορμώνων, ἀνεκαλύφθη νεωστὶ ἑκατοστὺς ἐκκαταστάσεων ἀπεικονιζόντων ἀκριβῶς πόδα ἀνθρώπου μήκους 45—53 ἐκ. τοῦ μέτρου.

Τὰ ἐκμάγματα ταῦτα παρεγνώρισαν τινες, προσομοιάσαντες πρὸς πόδα ἐλέφαντος. Ἡ γῆ ἐν ἣ παρετηρήθησαν ἐσκληρύνθη τὴν σήμερον καθ' ἣν ἐποχὴν ὁμοῦ ἐσχηματίσθησαν προφανῶς ἢτο ἀπαλή, ἥς ἀνευ δὲν ἦ ἀνευρίσκοντο τόσον βαθέα ἔχνη. Ἦτο λίμνη γλυκέος ὕδατος ἀπολιθωθεῖσα μετὰ χιλιάδας ἐνιαυτῶν, καὶ ὡς οἱ γεωλόγοι παριστάνουσι ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀ ν ὠ τ ε ρ ο ν τ ρ ι τ ε ὕ ο ν σ τ ρ ῶ μ α.

Ἡ ἀπεικόνισις τοῦ ἀνθρωπίνου ποδὸς ἐκδηλοῦται ἀκριβέστατα ἐν τοῦτοις δὲν παρατηρεῖται τὸ σημεῖον τοῦ μεγάλου δακτύλου, καὶ ἀντ' αὐτοῦ, εὐρίσκομεν ἐπιρᾶναιαν λείαν ὑποδηλοῦσαν ὑπόδεσιν ἐν εἶδει σανδαλίου. Τὸ μήκος δὲ τοῦ ἐκτυπώματος ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὸν πόδα τοῦ νῦν ἀνθρώπου, μὰς ἀναγκάζει ἐπίσης νὰ κλίνωμεν περὶ τῆς ὑποθέσεως καύτης.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, διὰ νὰ βαδίξῃ εἰς τσαύτην ἰλὺν ὡς ἦτο ἡ γῆ, ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος συνηθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ προσαρμόσῃ εἰς τοὺς πόδας του εἰδὸς τι μικρῶν σανιδιωμάτων, ὅπως πράττουσι εἰσέτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εἰς βαλτώδεις χώρας.

ΦΥΓΑ ΝΑΝΩΔΗ.

Οἱ Κινέζοι καλλιεργοῦντες δι' ἰδίᾳ μεθόδου, ἐπιτυγχάνουσι τὴν ἀνάπτυξιν δένδρων ἀναστήματος καθ' ὁλοκληρίαν μικροσκοπικοῦ, καρποφόρων, καὶ οὐδῶλος πάσχοντα ἐκ τῆς θεραπείας εἰς τὴν ὑποβάλλονται, συνισταμένης εἰς τὴν συ-

στηματικῶς παρακώλυσιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ριζῶν καθόσον προάγονται.

Ἴδου δὲ πῶς τὰ δενδρόλλια ταῦτα καλλιεργοῦνται.

Λαμβάνουσι χρυσόμηλον ἐφ' οὗ ἀνοίγουσιν ὀπὴν πενταλέπτου τὸ μέγεθος. Δι' αὐτῆς ἀφαιροῦσιν ἅπαντα τὸν ὀπὸν καὶ τὴν σάρκα· εἶτα πληροῦσι τὸν κοινὸν φλοιὸν διὰ τιναν ἰσῶν ἐκ φοινικοκαρυῶν, ἐκ λεπτῶν βρίου καὶ ἐκ κόνεως ἄνθρακος, καὶ δι' ὀλίγης ἀργίλλου, τὸ πᾶν συντίθεται εἰς φύραμα. Τότε θέτουσι πυρρῆνα τινὰ ἢ τὸν πυρρῆνα τοῦ δένδρου οὗ τινος ἐπιθυμῶσι ν' ἀναπτυχθῇ ἡ νανώδης κατάστασις, λαμβάνοντες τὴν φροντίδα νὰ βυθίζωσι τοῦτον εἰς τὸ κέντρον τοῦ μίγματος καὶ τοῦ κενωθέντος φλοιοῦ.

Τὸ χρυσόμηλον εἶτα τίθεται εἰς κύβητον ἢ εἰς οἰονδήποτε ἀγγεῖον. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δροσίζουσι τὸ περιεχόμενον δι' ὀλίγου ὕδατος διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ ὀπῆς, καὶ ἐπιπάσσουσιν ἐλαφρῶς τὸ μίγμα δι' ὀλίγης τέφρας ξύλου.

Τὸ δένδρον αὐξάνει, τὸ στέλεχος ἀνέρχεται διὰ τοῦ στομίου, καὶ αἱ ρίζαι διέρχονται διὰ τοῦ φλοιοῦ, ἄς τότε πρέπει ν' ἀποκόπτομεν ἐπιμελῶς μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοιοῦ. Ἐπὶ δύο δὲ ἢ τρεῖς ἔτη πρέπει νὰ κόπτονται συχνά. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος αὐταὶ δὲν αὐξάνουσι πλέον.

Τὸ στέλεχος τοῦ οὕτως ἐπιμελουμένου δένδρου δὲν θὰ ὑπερβῇ τὰ 10 ἢ 12 ἐκ. τ. μ. Καὶ τοὶ δὲ παρουσιάζει συνήθως ὄψιν ἀτροφικὴν, οὐχ ἥττον ζῆ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Παισάνσης τῆς προόδου τῆς διασταυρώσεως τῶν ριζῶν, βάρουσι τὸν φλοιὸν τοῦ χρυσομήλου, ὅστις ἔμεινεν καθ' ὁλοκληρίαν ἀβλαβῆς, δι' οἰονδήποτε χρώματος καὶ ἐπιχρίουσι τοῦτον. Τὸ αὐτὸ πείραμα δύναται νὰ γείνη καὶ εἰς μικρὸν δοχεῖον ἀνθίου. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, πρέπει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ν' ἀνασειρωμεν ἐκ τοῦ δοχείου τὸ δενδρόλλιον καὶ ν' ἀποκόπτομεν ἀπάσας τὰς ἄκρας τῶν ριζῶν.

Ἡ βάλανος, ὁ πυρρῆν τῆς φοινικοβαλάνου, οἱ πυρρῆνες τοῦ χρυσομήλου, εἰσὶ κατὰλληλα εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ιδιοτρόπου καλλιεργείας.

Μάιος 1883. (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) N. I. Δ.

ΜΩΣΑΙΚΟΝ.

Οὔτε τὴν θάλασσαν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς μίαν παραλίαν, οὔτε τὸν νοῦν τοῦ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς ἕνα στοχασμὸν. Πρὸς τὸν ναῦπν τοῦτο ὀνομάζεται παλῖρροικα, πρὸς τὸν ἐνοχον τύψις. Ὁ θεὸς διεγείρει τὴν ψυχὴν καθὼς τὸν ὠκεανόν.

B. ΟΥΓΚΩ.

Τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν ὁμοιάζουσι πρὸς δύο ἀγάλματα ἀτελεῖ, ὧν τὸ μὲν ἐναπελείφθη ἡρωτικισμένον ὑπὸ τοῦ

πανδαμάτορος χρόνου, τοῦ δ' ἐτέρου ἡ τελειοποίησις ἐναπόκειται εἰς τὸ μέλλον.

ΣΑΤΩΒΡΙΑΝ.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ιδιότης τοῦ πνεύματός μας, νὰ ὑποθέτωμεν σύγχυσιν καὶ σκότος ἐκεῖ, ὅπου οὐδὲν βέβαιον γνωρίζομεν.

ΓΚΑΙΤΕ.

Ποτὲ αἱ αἰσθηταὶ καρδίαι δὲν ἀγαπῶσι τὰς θορυβώδεις ἡδονὰς, ματαίαν καὶ ἄγονον εὐτυχίαν τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδὲν αἰσθάνονται.

ΡΟΥΣΣΩ.

Αἱ γυναῖκες ἀγαπῶσι νὰ κατηγορηθῶν ὀλίγον μᾶλλον ἢ ἀρετὴ τῶν ἢ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ὠραιότης τῶν.

ΦΟΝΤΕΝΕΛ.

Ὅταν ἐκλίπῃ τὸ ἰδανικόν, ὁ ὄνειρώδης ἐκείνος βίος τῆς νεότητος δὲν μένει ἢ ὁ ἀηδὴς καὶ σαπρὸς καὶ ναυτιώδης βόρβορος, ἐν ἣ ἀμπατισ τῶν αἰγιαλῶν καταλείπει ὀπίσω, ἀποχωροῦντος τοῦ γλαυκοῦ κύματος μὲλιν τὴν φαιδρὰν συνοδία τῶν ἐπ' αὐτοῦ διαλισθανουσῶν λέμβων καὶ τῶν λευκοπτερῶν πλοίων, καὶ τοῦ ἐναρμονίου τῶν ὑδάτων φλοίσβου. Ὅλα ταῦτα ἐκλείπουσι, μένει δὲ ὁ βορβωρῶδης πυθμὴν, γυμνός, σαπρὸς, εἰδεχθεὶς τὴν ὄψιν—ἡ αὐτόχρημα πραγματικὴ κόπτης.

ΕΡΡΙΕΤΤΑ ΣΤΟΒ.

Ὁ ἔρως γεννᾶται ἐκ τοῦ ἀτμοῦ τῶν στεναγμῶν, ἱκανοποιούμενος εἶναι πῦρ λάμπων εἰς τὸ ὄμμα τοῦ ἔραστοῦ, μὴ ἱκανοποιούμενος εἶναι θάλασσα τρεφομένη ἐκ τῶν δακρύων τοῦ ἔρωτος.

ΣΑΙΚΣΠΗΡ.

Καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ καθίσταται ἐγκλημα κακῶς ἐφαρμοζομένη καὶ τὸ ἐγκλημα ἐξευγενίζεται διὰ τῆς καλῆς ἐφαρμογῆς.

ΣΧΙΑΛΕΡ.

Ὁ ἀληθὴς ἔρως εἶναι πάντοτε φαινὸς ὡς ἡ ἠὼς καὶ σιωπηλὸς ὡς ὁ τάφος.

ΔΑΡΣΣΕ

Διατὶ νομίζομεν τοὺς φιλαργύρους δυστυχεῖς; Μόνον αὐτῶν ἡ εὐτυχία δὲν ἔχει κόρον.

ΒΥΡΩΝ.

Τὴν ἀρετὴν πληρώνομεν ἐνίοτε διὰ δακρύων καὶ σκληρᾶς ἀγωνίας, πλὴν πάντοτε φέρει μεθ' ἑαυτῆς τὴν ἀμοιβήν.

ΒΕΡΤΟΛΟΤΤΗΣ

Αἱ ἀνυμνήσεις εἶναι βιάκτρον τοῦ γήρατος, ὡς αἱ ἐλπίδες πτέρυξ τῆς νεότητος.

Δ. ΒΕΡΝΑΔΑΚΗΣ.

Δὲν ἐπιβάλλονται τὰ αἰσθητά, οὐδ' αἱ συμβουλαὶ ἰσχύουσι νὰ σβύσωσι τὸ πῦρ τῆς καρδίας. Ἄν δὲ κάλλιστος τῶν συμβουλῶν λέγεται ὁ χρόνος τοῦτο συμβαίνει, διότι συνεπιφέρει τὸ γῆρας ἢ τὸν θάνατον.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Μεταξύ του χθές και του αύριον ή ζωή είναι παρένθεσις λίαν σύντομος, λίαν ταχεία, αλγεινοτάτη, Κόκκος σίτου συντριβόμενος εις κόνιν μεταξύ δύο μυλολίθων. Έν τῇ ταχύτητι τῆς γῆς τὸ ἐπτάχρον φῶς φαίνεται λευκόν. Έν τῇ ταχύτητι τῆς ζωῆς τὸ χιλιόμορφον σύμπαν φαίνεται σκοτεινόν, μυστήριον.

Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ.

Ἡ ἱστορία δὲν εἶναι μόνον ἡ πιστὴ εἰκὼν τῆς τύχης τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀψευδেষτέρα διδάσκαλος τῶν μυστηρίων τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας.

Ε. ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗΣ.

Ἡ ἀνία τῶν εὐγενῶν πνευμάτων ἡ κοινὴ ἐστὶν ἀσθένεια.

ΚΑ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Τῶν ἔθνων ἡ κυριωτάτη καὶ ὑψίστη δύναμις εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῶν ἀρετὴ, ἡ αὐτοπεποίθησις καὶ ἡ ψυχικὴ ἀνδρεία.

Κ. ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ.

Ἡ μετάνοια ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνέγερσις, ἀπέναντι τῆς κοινωνίας ταπεινώσις.

ΙΩ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΣ.

Τὸ φῶς δροσιζει τὴν καρδίαν ὡς τὸ νερὸ τὰ χεῖλη.

ΑΡ. ΒΑΛΔΩΡΙΤΗΣ.

Τῆς χαρᾶς ποσάκις ἡ χρυσὴ φιάλη τέρψιν μᾶς ποτίζει λυπηρῆς ἀμυγῆς, καὶ ἐνῶ εὐδαίμων ἡ καρδία πάλαι, κρύα ὡς τὰ χεῖλη κάθηται σιγῇ!

ΑΓΓ. ΒΛΑΧΟΣ.

Τι εἶναι ἡ ζωὴ; — Ἡδονὴ τοῖς εὐτυχοῦσι, βιάσανος τοῖς πτωχοῖς, θανάτου προσδοκία.

ΕΜ. ΡΟΙΔΗΣ.

Ὅταν τῆς μοίρας τὸ πικρὸν ποτήριον πληροῦται,

Ἐν δάκρυ φθάνει καὶ τῆς γῆς ἡ ὄψις ἀλλοιοῦται.

Γ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

Εἶν' ἡ καρδία εὐτυχῆς ὑπόταν ἀγαπάται,

Καὶ ὅταν μετὰ ἔρωτα εὐρίσκει νὰ μισήσει.

ΕΜ. ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗΣ.

Ἡ καρδία δὲν ὑπόκειται εἰς νόμους.

Κ. ΞΕΝΟΣ.

Διερχόμεθα ἐκάστην ἡλικίαν ἐν μυστικῇ τινι στενοχωρίᾳ, διότι τὰ ἀγαθὰ τῆς δὲν ἐκτιμῶμεν ἢ ὅταν αὕτη παρέλθῃ.

ΑΙΜΥΛΙΟΣ.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

JOURS PERDUS

I

Sont-ils perdus,

Ces jours où nos pensées

S'en vont dans le vague bercées,

Comme des parfums répandus?

Sont-ils perdus?

Ces instants où l'esprit voyage,

Sans œuvre et sans courage,

Sont-ils perdus?

II

Sont-ils perdus,

Ces jours longs par l'absence,

Où notre chaleur se dépense

En vœux de nul autre entendus?

Sont-ils perdus?

Les serments sacrés qui nous lient

Aux cœurs qui nous oublient,

Sont-ils perdus?

III

Sont-ils perdus,

Ces jours où l'on espère,

Où chacun rêve sa chimère,

Les eux à l'horizon tendus,

Sont-ils perdus?

En vain on guette dans l'espace

Une âme sœur qui passe.

Sont-ils perdus?

IV

Sont-ils perdus,

Ces soirs où, sur la grève,

On poursuit l'astre qui se lève,

Et les points au ciel suspendus?

Sont-ils perdus?

Les souffles qui guident nos voiles

Sur cette mer d'étoiles,

Sont-ils perdus?

V

S'ils sont perdus,

Ces jours et ces soirées,

Ces veilles en vain implorées

Et ces lendemains attendus;

S'ils sont perdus,

Ah! que la foi me soit ravie,

J'aurai perdu ma vie,

S'ils sont perdus.

GUSTAVE NADAUD.

ΑΣΠΑΣΜΟΣ

εις Μερμιδόριον δόρυ

ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ τοῦ κ. Α. Ν. Μελετοπούλου.

Ἐπίτρεψον παρὰρχαιον τῶν Μερμιδόρων δόρυ, τῆς ἐκλεοῦς πατρίδος σου ὁ σκόληξ καὶ τὸ χῶμα βίβων ἐκ συγκινήσεως, καὶ μὴ δακρύων ὄμμα Μὲ χεῖλη ὑποτρέμοντα νὰ σ' ἀσπασθῇ συγχώρει, διότι φλέγεται πρὸ σοῦ, καὶ ἐνδομύχως καίει, ἀναπολεῖ τὸ παρελθόν, καὶ τὸ παρόν του κλαίει.

Πόσας ἡ ἀναλοῖωτος καὶ ἀτεγχεὸς αἰχμὴ σου τοῦ παρελθόντος σοὶ πτυχῆς ἀνοίγει ἀγερόχως! ὅσας κατήνεγκε πληγὰς εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐνστόχως, καὶ ἡστραπτει ὡς κεραυνὸς ἡ ὄψις ἡ στυλιπνὴ σου! ἀλλ' ἦδη... τῶν μαχῶν μακρὰν, μακρὰν τῶν πολεμίων ὡς γλήνη εἰς Ἐβρωτιᾶς ἐντὸς τῶν Ἐρμαρίων.

Ἦ! ποῖος εἰς τὰς χεῖράς του τὰς βριαρὰς σ' ἐκράτει. ὅτε δεινὸς ἐπήρχετο κρατὴρ κλεινοῦ ἀργῆνος, καὶ μέγας ὁ ἀμφίμαχος στρατὸς τοῦ Τελαμῶνος ἀλάστορ ἐν τῇ νήσῳ σου τὸν πόδα του ἐπάτει Τίς τότε εἰς τὰς χεῖράς του σ' ἐκράτει Λιγυρήτης μεγάρθμος τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἄσωποῦ ὀπλίτης.

Καὶ πανταχοῦ διάσπειρες τὸν θάνατον ἀλήκτως ἀμφίκοπον διαμπεροῦν τοὺς γαύρους πολεμίους, καὶ ὅτε πλεῖο τοὺς νεκροὺς μετέταλες μυρίους ἑπερμαχῶν τῆς νήσου σου τὴν δόξαν ἀμυλίτως κ' ἐθραύσθη τὸ ἀκόντιον, ζωγραφεῖται ὁ ὀπλίτης πίπτει καὶ σὺ αἰμοσταγὸς, ὡς λίθος αἱματίτης.

Ἐκόπασεν ὁ πόλεμος, καὶ τῶν μαχῶν ὁ κλύδων κ' ἐν ἀπογνώσει ἀνιῶ ὁ ἀτυχεὴς ὀπλίτης ὑπὸ στοάν, ἢ κάτωθεν βωμοῦ τῆς Ἀφροδίτης σκαίος ἀπαισιόδοτος καὶ ἔρημος ἐλπίδων ἀναπολῶν τῆς ἡέτης του τὴν ἔκπτωσίν του κλαίει καὶ τῆς πατρίδος του θρηγῶν τὴν συμφορὰν ἐκπνέει.

Β'

Παρῆλθεν ἔκτοτε σειρά τριάκοντα αἰῶνων κ' ὑπὸ τοῦ χρόνου τὴν ἀχλὺν ὑπὸ ἰλὸν ἐτάγη καὶ ἐποχαί, καὶ ἀνθρώποι, καὶ λείψανα καὶ τάφοι, ἀλλὰ τῆς δόξης σου οὐδεὶς τὸ κλέος τῶν ἀγῶνων, δὲν ἠδυνήθη πάποτε δολίως νὰ μιάνη κ' εἰς τῆς ἀφθίτου δάφνης σου ἐν φύλλον νὰ μαράνη.

Ἐρθουσῶν δὲ σήμερον ἀπογοεὸς σ' ἐκθάπτει ἀπὸ τῆς γῆς τοῦ ζωεροῦ ἐρέθους τῶν χωμάτων, καὶ ἀθικτὸν σὲ ἀνακτῆ ἐν μέσῳ σεντριμμάτων καὶ ἐν ἡμῖν τὸ φρόνημα τὸ ἐκπεσοῦν ἐξάπτει τὸ τῶν προγόνων ἐκφροσῶν εἰς τὰ νεκρά μας στήθη καὶ ἐνθους λέγει πρὸς ἡμᾶς «Ἐλλήν' ἐν τούτῳ ζῆθι.»

Πειραιεὺς 19 Φεβρουαρίου 1883.

ΠΡΟ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

(ἐν τῷ Λοῦθρῳ)

I

Καὶ πάλιν ἔρχομαι εἰδῶ, ὦ θεάϊνα, καὶ πάλιν. Τὴν ἀμβροσίαν σου μορφήν φωτογραφῶ μὴ τ' ὄμμα, Ὅπως σὲ φέρω μετ' ἐμοῦ εἰς ἀτμοσφαιρᾶν ἄλλην, Ἐκεῖ εἰς τὸ σαπφείρινον τοῦ οὐρανοῦ μας δῶμα. Θὰ φέρω ἐνοστάλησα τῆς Ἀττικῆς τὸ κλίμα, καὶ πρὸς τὴν χώραν τῶν θεῶν φέρω μακρὰν τὸ βῆμα.

Ἦ! νοσταλγῶ! πλὴν διατί, θεότης θεσπεσία, Ἐν ᾧ ποθῶ τὸν οὐρανὸν τὸν γόητα ἐκείνον, Ἐνθα αἰετοπε γελῶ ἀένναος αἰθρία, Τὸ ἱμερόεν βλέμμα σου μοὶ λέγει, «μείνον, μείνον!» Καὶ μένω ἄπνοος, ἄφρονος, μετὰ πάλμοῦ μυχίου, Εἰδωλολάτρης ἔξαιλος τοῦ κάλλους σου τοῦ θεῖου!

II

Ἐνθεον κάλλος! καὶ γεμῶν γαλήνην διαχύνεις, Κ' ἐμπρός σου ἵσταμ' ἀσχεπῆς καὶ εὐλαβείας πλήρης. Ἡἄν χοῖκόν συναίσθημα ὡς ἐκ μαργίτας σθένεις, Καὶ μόνον ἡ ψυχὴ ἡμῶν αἰσθάνεται θεμῆρης. Ἄν πρὸ τοῦ κάλλους τῆς σαρκὸς γαλήνην ὁ σάλος, Ἦ! γονυπέτησον, θνητέ! εἰς ὃ θεὸς τὸ Κάλλος!

Εἶναι τὸ κάλλος ὁ θεὸς καὶ δι' αὐτὸ ἐμπνέει Καὶ ἡ ψυχὴ μετάρσιος ἀφίρει τὰ δεσμά τῆς. Ἦ! δι' αὐτὸ ἐδόξαζον τὸ κάλλος οἱ ἀρχαῖοι Κ' ἐλάτρευον τὴν Κύπριδα, οὐχὶ τὰ θέλητρά τῆς... Ἦτο καὶ Κύπρις πάνδημος, ἀλλὰ ἡ οὐρανία Ἐκείνη σὲ ἐρέπυε καὶ μόνη, ὦ Φειδία!

Ὀἶμοι! παρῆλθεν οἱ καιροὶ οἱ λατρευταὶ ἐκείνοι, Ὅτε τὴν γῆν ἠσπάζοντο τοῦ οὐρανοῦ οἱ θῆλοι, Καὶ τὸ ὠραῖον τὴν ψυχὴν τῶν πάντων χυρνεῖναι, Ὅποτε καὶ τὸν οὐρανὸν θρηγῶς ὄνειροπόλοι! Ὅτε μυρίας ἐβλεπεσ θεότητας συνάμα, Νὰ παίζωσι μετὰ θρηγῶν τοῦ ἔρωτος τὸ δρᾶμα.

Τὰ πάντα συντετρίθησαν κ' ἐπὶ τῶν ἐρείπιων Ἰερειῶν μειδιῶν ὁ Χρόνος νίκας ψάλλει. Ἄλλ' ὅμως δὲν συντετρίβεται ποτὲ τὸ μεγαλεῖον Διὸς καὶ ἐρείπιον ἀκμὴν ἐπιβάλλει. Ὁ Χρόνος φεῖδεται αὐτῶν, ἡ δὲ μακρὰ του πτέρυξ Συμπτύσσεται ἐκ σεβασμοῦ τῶν ἀθανάτων περὶξ.

III

Ἦ! πόσον τὰ ἐρείπια λατρεύει ἡ ψυχὴ μου! Εἶναι ἡ ἔνδον μου εἰκὼν πολλὰκις κατὰ μόνας Ἐντὸς ἀρχαίας πόλεως περιπατῶν κ' ἐρήμιον, Νομίζω ὅτι ἔλησα καθ' ἑλκος τοὺς αἰῶνας. Λατρεύω τὰ ἐρείπια μετὰ θρησκομανίας, Καὶ νὰ γεννῶ ἐπόθησα πολίτης Πομπηίας.

IV

θεσπέσιον ἐρείπιον, σὲ ἀγαπῶ, καὶ μόνον Ἰεροφάντης ἠθελον νὰ ζῶ εἰδῶ ἰγγύς σου. Νὰ ἐμυλῶμεν πάντοτε περὶ τῶν θεῶν χρόνων, Καθ' ὅς θεοὶ καὶ ἀνθρώποι ἦσαν θεοὶ εἰξίουν. Ἦ! εἰδῶ εἰμῆθα ἐκεῖ εἰς τὰστυ τῆς Παλλάδος. Πλησίον τῆς θρηγούσης σε ταλαίρης μας Ἑλλάδος!

V

Ἐλθὲ νὰ φέρωμεν ὁμοῦ μακρὰν τῆς Λουτεκίας Καὶ τῆς ὀμίχλης τῆς μακρὰν τοῦ πάγου, τῶν χιόνων. Ἦ! ἐμαράνθης, ὦ θεά, ὑπὸ τῆς νοσταλγίας Κ' ἡ μήτηρ σου εἰσπόθησεν ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων. Ἦ! πόσον τώρα τοὺς μισῶ, θεά, τοὺς ἄρπαγὰς σου, Διότι, φεῖ, ἀδουατῶ νὰ λύσω τὰ δεσμά σου.

Ἐλθέ, εἰθέ, νὰ φέρωμεν ἐκεῖ εἰς τὴν Ἑλλάδα; Ὅπου τὸ πᾶν τοῦ Φοῖβου μας τὸ φίλημα χρυσίλει, Ὅπου ἀνθεῶν θὰ εὐρῆς ἀειθαλῆ παστάδα, Καὶ τ' ἄσμα τῆς ἡ ἀηδῶν γλυκύτερον τονίσει. Ἦ! φέρωμεν καὶ τοὺς θεοὺς ἄν δὲν εὐρῆς τοὺς ἄλλους, Θὰ εὐρῆς τὴν Ἀκρόπολιν πλήρη ἀρχαίων κάλλους. Ἐργαφον ἐν Παρισίαις κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1884.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ.

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς

(μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν).

Εἶπα σὲ κῆμα τοῦ γυαλοῦ, σὲ τῆς νύκτας τὸ ἀγέρι Ποῦ στήν ἀκρογυαλιά σου ἐκεῖ σκορπίζεται μυρωμένο, Στὴ μυσσοδὴ τῶν δουλοδοτῶν σὲ πρῶτὸν ἀστέρι Στὸ ταξιδιάρικο πολεὶ ποῦ φευγεὶ ἐντυχιμένο, Μὲ φῶς, τραγοῦδι καὶ δροσὴν νὰ φθάσωνε σιμὰ σου Καὶ νὰ σοῦ φέρονται μὲν γλυκεῖα εὐχὴ μου — σὲ ὄνομά σου. Κ. Φ. Σ.

JOURS PERDUS

Chanson inédite

PAROLES ET MUSIQUE

de

GUSTAVE NADAUD

PIANO.

Andantino.

First system of piano accompaniment. The music is in a minor key (one flat) and common time. It begins with a piano (*p*) dynamic. The melody is simple and accompanimental, with some rests. The system ends with a fermata over a whole note.

CHANT.

Sont-ils per - dus,
Sont-ils per - dus, Ces jours où nos pen - sé - es
S'en vont dans le va - gue her - cé - es,

First system of vocal line. The melody is in a minor key and common time. It starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The lyrics are: "Sont-ils per - dus, Sont-ils per - dus, Ces jours où nos pen - sé - es S'en vont dans le va - gue her - cé - es,". The system ends with a fermata over a whole note.

Com - me des par - tains ré - pan - dus? Sont - ils per - - dus? Ces
ins - tants où l'es prit voy -

Second system of vocal line. The melody continues from the first system. It starts with a piano (*p*) dynamic. The lyrics are: "Com - me des par - tains ré - pan - dus? Sont - ils per - - dus? Ces ins - tants où l'es prit voy -". The system ends with a fermata over a whole note.

a - - go, Sans ce - veir et sans cou - - ta - - go, Sont - ils per - dus? Sont - ils per -

rit.

Third system of vocal line. The melody continues from the second system. It starts with a piano (*p*) dynamic. The lyrics are: "a - - go, Sans ce - veir et sans cou - - ta - - go, Sont - ils per - dus? Sont - ils per -". The system ends with a fermata over a whole note. The word "rit." is written below the staff.